

Klíčení

3

Čtení od dětí • Cena 60 Kč/2 €

Vydává Československá anarchistická federace

Ročník I, 2012

Nádraží plné cizinců

Michal Klacik

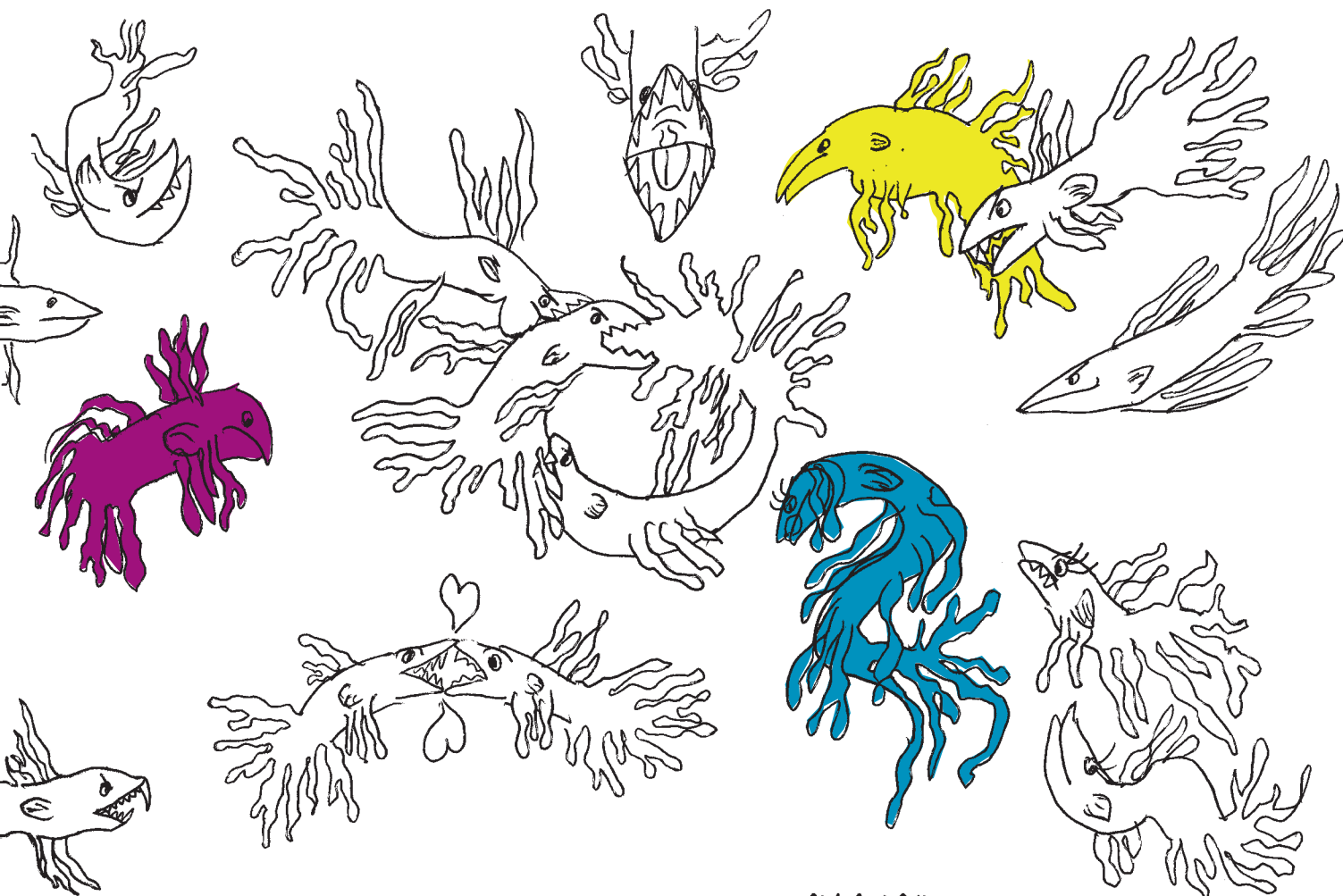

Stojím na meziregionální autobusové stanici a obklopuje mě spousta lidí, ať už sdílících se mnou cestu, či nikoliv. Den se chýlí ke konci, jarní teplý vítr se prohání mezi vlasy. Nikdo se netřese zimou ani nepotí úmorným teplem. Panuje nicméně tíživé ticho, které uzemňuje jakýkoliv přátelský rozhovor, ba dokonce i kontakt s osobou bližní.

Upínám zrak na nádhernou slečnu drobného vzrůstu, jež se opírá o masivní ocelový sloup podpírající přístřeší nádraží. Její půvabnou tvář namaloval Bůh růžovým akrylem, jelikož se její líce při každé příležitosti již od přírody zbarvují odstíny rudé. Světlé kadeře jí splývají s rameny a jasně svítí, jak se od nich odráží oranžová záře slunce. Pod krátkým malým nosíkem se rýsují

dva proužky úzkých rtů, které se k sobě přísně tisknou. Skrývají dvě řady alabastrově bělounkých zubů. Vše je nicméně v porovnání s jejíma očima jakoby zahaleno do temnoty a zůstává upozaděno. Jako by měsíc spaloval modravý žár, který by tak oslnil jezero v májové půlnoci. Tak vášnivě hleděla.

Promluví na ni tím nejvřelejším úsměvem a nejsmělejším pohledem, který jsem až do té chvíle nikdy nepoužil. Lehkost, se kterou se ke mně otočila, vykompenzovala úsečným úsměvem, který člověk projeví nad nepochopeným vtipem či nezdařeným komplimentem. V jejích, jindy planoucích, očích nyní vládla arktická zima, brzké oteplení v nedohlednu. Kdybych ji neznal, chápal bych to jako odmítnutí...

Michal Klacik

Že by mě nepoznala? Hloupost. Ne. Nechtěla prolomit neoblomné ticho, které všechny svazovalo. To ticho bylo dáno jakousi omítkou halící všechny přítomné do tvrdých masek, jež jim nedovolovaly projevit sebe sama. Jen s ní dokázali stroze stát a vypadat pouze tak, jak jim maska dovozovala. Každý, bez výjimky, když ráno vstane z postele, žije si svým životem, projevuje své názory, užívá si a ukazuje uzavřenému světu okolo něj, kým se stal. Když si čistí zuby, když se sprchuje, když si nazouvá boty, projevuje své emoce a stojí si za svými názory. Ty však často ukazuje maximálně pohovce, kartáčku či židli. Jen co však vyjde za hranice bytu nebo domu, obalí se slupkou, která vše tlumí, která prý slouží k tomu, aby se lidé chovali „normálně“. Chrání, když se v ulici protestuje proti bezpráví, chrání, když se chce cizinec zeptat na cestu, chrání, když se hoch chce sblížit se skupinkou dívek, chrání, když banda

provokátérů bije na ulici bezbranného chlapce a kolemjdoucí jen přihlížejí a raději odvrací oči. Řekněte mi, mají se tak lidé opravdu chovat? Někdy se projevujeme jako uzavřené soukromé pozemky obehnané dva metry vysokým plotem korunovaným ostnatým drátem s vysokým napětím. Opravdu toho musíme tolik skrývat? A tak si jen tak stojím uprostřed stanice a usmívám se na celé okolí. Nejedná se o výraz spokojenosti, ale o výsměch nám všem, kteří před ostatními hrajeme komedii. Přetvařujeme se takovým způsobem, který vyškrabává oči z důlků a nutí k zacpání uší. Lidé potlačují svou pravou identitu. Nevyjadřují se. Pokoušejí se neustále dělat na někoho dojem. Nechovají se úměrně své osobnosti. To představuje ničivější zbraň než veškerý jaderný arzenál Spojených států amerických a Ruska dohromady, a to je už na pováženou.

Nakrátko!

Anna Kolářová

Krátkovlasé dívky jsou v českých luzích a hájích druh ohrožený. Nejenže je při hospodářské krizi z ekonomického hlediska výhodnější mít neupravené dlouhé vlasy, býváme ale také obvykle zameňovány s chlapci, čímž by mohlo při sčítání lidu vzniknout značné nedorozumění.

Rozhodnutí ostříhat se nakrátko bylo možná jedno z nejradikálnějších, která jsem kdy v životě učinila. Už předem jsem věděla, že to asi nebude žádný med („Chci jít nakrátko.“ Spolužačka: „Jakože na ježka?“). Kadeřnických nůžek jsem se děsila od té doby, kdy mne ve čtyřech letech prarodiče nechali na dovolené ostříhat „na kluka“. Samotný okamžik, kdy jsem seděla na kadeřnickém křesle uprostřed podlahy pokryté mými vlasy, si v ničem nezadal se slavnou scénou z filmu *Prázdniny v Římě*, kde se Audrey Hepburn nechává radikálně ostříhat.

Největší změnu ovšem zaznamenal můj šatník – k obrovské radosti mých sester jsem se zbavila většiny dlouhatánských hipísáckých sukní, velké části volných triček, několika mikin a kostkované košile, kterou jsem ponechala kanadským

dřevorubcům, jimž po právu náleží. Zato jsem obnovila zašlou slávu mnoha sáčků a přestala litovat, že nemám propíchnuté uši.

Krátké vlasy jsou úžasné. Večer si je umyjete, ráno vstanete, podíváte se na sebe do zrcadla a s konstatováním, že vypadáte jako Racochejl a nemáte čas s tím něco udělat, pádíte na autobus. Pokud vám vlasy přerůstají, dojdete si do kadeřnictví a týden nosíte čepici, aby nebylo poznat, že máte účes navlas (toto příslovce používám záměrně) stejný jako vaše češtinářka. Zatímco ostatní dívky v tanečních řeší, kam si zajdou nechat udělat společenský účes, vy máte jasno – rozcuch, ulíznout nebo si dát na hlavu ručník a počkat, co z toho vyleze. Hlavně je nenamáčet na veřejnosti: pokud jste ještě pod vodou, nevypadáte jako malá mořská víla, ale jako punker, pokud vylezete a nezajedete si včas rukou do vlasů, vypadáte jako Krteček.

Na závěr by se hodila nějaká humorná historka spojená s krátkými vlasy. Bohužel žádnou nemám. (Tento odstavec tedy věnuji skupině Monty Python.)

Myší funus

Myška Čuchalka zaklepala bačkorama. To bylo nářku a pláče! Každá myška našla si někde náskou onuci a tu stápěla v slzách.

Teta nebožčina, stará plesnivá Ťapka, občuchávala funus. Koupil se rubášek a truhýlka. Přiklusal funusník. Myšky naškrobeny přitápaly. Jeden myšák přinesl čtyři bodláčky a těmi se zatloukla rakývka.

Dírka na krchově byla již vyhrabána. Tlustí čme-

láci napřed, před průvodem hráli. Před nimi holé myšátko neslo křížek.

Když byli už u dírky, tu stará teta vystoupila: „Víte, byla to hodná vosoba, toť se ví, že si taky ráda klůtla a – – –“

Kněžík vykropil díрку a volně spouštěla se truhýlka do země. Temně padaly hrudičky hlíny na truhýlku.

„Ach ty má zlatá Čuchalko.“ – – –

Kuřátka

„Kvo, kvo, kvok, vstávejte, děti,“ volala kvočna. „Pi, pi, pip, už vstáváme, maminko, a je už kafe vařený?“

„Nemám dneska žádnou cikorku, půjdeme ven a jídlo si najdeme.“

„Maminko, vem mě na záda,“ fňukal Jáchymek.

„Ty kluku, nestyděl by ses? Táhle Kvokanů Frantík už se nenosí a dovede už kokrhát!“

„Pi, pi, pip,“ zakňoural kohoutek a utřel si čpar-kou očka.

„No tak na a dojdí si pro rohlík, kňourale.“

„Já ci taty, já ci taty,“ pípala kuřátka.

„Už nedostanete žádný nic,“ řekla kvočna a vy-táhla nohu z kapsy; „táhle máte žízalu!“

„Abysme se po ní vrhly, že ju, koukejte, jak je moc mastná!“ Kuřata zlostně trhala žízalu.

„Děti, já mám s váma peklo. Ale březouku na vás.“

„My bysme utekly.“ – – –

„Pi, pi, pi, pi,“ a Váša se chytil za hlavu. „A já akorát dnes nepůjdu domů,“ ječel, „toť mně jste praštila a jiný né.“

„Ale jen dyby tady byl fotr, ten by tě zesekal.“

„Maminko, dej mi na uzenku a já nebudu plakat.“

„Nedám, že tak trucuješ.“

„Hé, hé, hé,“ rozeřval se Vašík stoupna na jednu nohu a hlavu natahuje do výšky. – – –

„Jémine, kohoutek a brečí,“ chechtaly se děti.

(Z příspěvků žáků z Malé Skály, které vyšly v pátém čísle 1. ročníku původního Klíčení v roce 1906)

Říct něco jejich jazykem

Rozhovor s cestovatelem Filipem

Jak dlouho jsi cestu plánoval?

Na konci gymplu a pak na vysoké mě to začalo čím dál tím víc lákat do východních krajů, hlavně do Asie, kde jsem čekal, že se dá při cestování pořád ještě zažít opravdové dobrodružství. Postupem času se mi v hlavě zrodila myšlenka na cestu kolem světa, která by spojila návštěvu Asie a dalšího regionu, který mě mezitím začal přitahovat – Jižní Ameriky. Koukal jsem do mapy a viděl, že zhruba na půl cesty mezi těmito dvěma světadíly leží Nový Zéland, o kterém jsem věděl, že se tam dá poměrně jednoduše sehnat práce. Plán byl na světě. Asi rok předtím, než jsem odjížděl, jsem se rozhodnul, že vyrazím. Začal jsem tomu přizpůsobovat svůj život, hlavně co se týče práce. Byl jsem v té době ještě na univerzitě a zároveň pracoval v laboratoři jedné soukromé firmy. O víkendech jsem začal dělat v lékárně a ještě vzal práci za barem.

Jak dlouho se dá vydržet takhle pracovat?

Hodně intenzivně, s tím, že jsem vlastně pracoval přes týden i přes většinu víkendů, jsem to zvládal ten poslední půlrok. Jeden dva víkendy v měsíci jsem měl volný a zbytek jsem pracoval. Bylo to možné jen díky vidině, že potom budu mít od práce na nějaký čas zase pokoj. Ani tak jsem nevyrážel s nějakým extrémním obnosem – na ten půlrok v Asii a na letenku z Asie na Nový Zéland, s tím, že mi ještě nějaké peníze zbyly, mi stačilo zhruba 60 tisíc. Většina lidí si myslí, že musí mít minimálně 100 nebo 200 tisíc, aby mohli vůbec někam takhle vyrazit. Ale to není vůbec potřeba, protože velká část Asie je na naše poměry velmi levná. Stačí, když se člověk dokáže trochu uskromnit – spí na těch nejlevnějších místech, stravuje se na ulici, cestuje (pokud to jde) stopem nebo těma nejlevnějšíma dopravníma prostředky.

Měl jsi tam už známý? Věděl jsi, že se tam budeš mít na koho obrátit?

Ne, v Asii vůbec ne. Vyrážel jsem sice sám, ale většinu času jsem cestoval s někým, s lidma, které jsem cestou potkal. Írán nebo Pákistán nejsou úplně populární destinace, nejezdí tam každý, a člověk tam tak většinou narazí na velmi zajímavé lidi. Naopak třeba v Indii je cestovatelů spousta. Měl jsem pár kontaktů na Zélandu, kam jsem přiletěl a věděl, na koho se obrátit kvůli práci, což mi pomohlo v začátcích. Postupem času jsem se na Zélandu seznámil se spoustou lidí z Jižní Ameriky, docela jsem se s nima spřáhnul, což mi pomáhalo potom při cestách po Jižní Americe, kde je třeba šetřit peníze. Jižní Amerika, speciálně Argentina a Chile, je výrazně dražší.

Cos dělal na Zélandu?

Po většinu času jsem pracoval v kiwi sadě. Zažil jsem tam celý rok. Přijel jsem na konci dubna, když kiwi zrovna dozrávalo a my jsme ho začali sklízet. Přes zimu jsme prostřihávali, při tom bylo náročnější ušetřit, protože za to se platí docela málo peněz. Pak jsme zlehka prostřihávali ještě přes léto. Pěkný bylo, že člověk zažil tu plodinu celý rok, od toho, jak na jaře kvetе, až po sklizeň. Je to ta největší nádeničina, kterou u nás většinou dělají pracanti z Východu. A přesně v týhle pozici jsme tam byli i my. Spousta lidí má za to, že novozélandská vláda chce především ukázat mladým lidem z celého světa, jakou má krásnou zemi, což je teda možná do jistý míry pravda, ale hlavně tam potřebují natáhnout levnou pracovní sílu, která si tam nevybuduje žádný závazky, bude dělat práci, kterou tam nikdo dělat nechce, a potom zase odejde. A peníze, co tam vydělá, nejlíp ještě utratí během cestování.

Jak dlouho jsi byl na cestách?

Asi dva roky. Vyjížděl jsem na podzim 2009 a vrátil jsem se na začátku léta 2011. Šlo mi o to nebýt tu přes zimu, což není moje úplně nejoblíbenější období.

Dva roky jsi nebyl doma?

Nebyl. Mimo jiné to znamenalo i dvoje Vánoce bez rodiny.

Nevadilo ti to?

Samozřejmě rodina mi chyběla, kamarádi taky. Ale mně se na tom líbilo, že to trvalo takhle dlouho, ty dva roky. Že to nebylo jen na chvíli, kdy odjedeš a než si na to zvykneš, tak se zase vrátíš. Postupem času se člověk naladí na to být „on the road“ a přejde mu to tak nějak do krve. Což byl hrozně zajímavý pocit i jedna z největších zkušeností.

Není zvláštní jet úplně sám?

Ono to má i svoje výhody – můžeš dělat přesně to, co chceš, žádný kompromisy, co se týče cestování, je to jenom na tobě. Na druhou stranu často cítíš, že by ses o tu radost nebo naopak bolest rád s někým podělil. Tak to prostě je, má to svoje pro a proti. Velkou přednost sólo cestování spatřuju v tom, že se musíš mnohem víc otevřít okolí. Veškerá tvoje pozornost, která by se jinak soustředila mezi tebe a tvýho cestovního parťáka, jde ven. Většinou to znamená, že se mnohem víc seznámíš s místními. Taky jsem si, když jsem byl sám, dovolil mnohem víc riskovat. Případnému riziku totiž vystavuješ jen sebe, nikoho dalšího.

Kdyby jela celá rodina, nemůže jet všude tam, kde jsi byl ty?

Myslím, že může, aspoň do určité míry. Třeba v Pákistánu, o kterém se většina domnívá, že je to velmi nebezpečná země, je to spíš tak, že tam jsou opravdu nebezpečné oblasti a pak oblasti, které jsou poměrně bezpečné. Do Pákistánu může jet klidně i rodina s dětmi, jen musí respektovat místní zvyklosti. A tak to je všude. Osobně si myslím, že na světě neexistuje nebezpečná země, jsou prostě jen věci, který se tam nedělají, a místa, kam se nechodí.

Bylo teda důležitý něco o těch místech vědět?

To je zásadní věc. Když si člověk o daném místě něco zjistí, tak tam většinou zažije mnohem víc, než když tam přijede takřikajíc na blind. I když i to má občas svoje kouzlo. A místní lidé vždycky velmi ocenili, když jsem věděl něco o jejich historii, o jejich kultuře. Třeba v Íránu, kde spousta lidí žije s pocitem, že je zbytek světa nenávidí, a snaží se ukázat, že je to vlastně docela normální země se svébytnou kulturou, tam byli vždycky nadšený, když jsem třeba uměl říct něco jejich jazykem.

To jsi uměl?

No, právě v Íránu bylo asi nejtěžší se domluvit. V Pákistánu a Indii jako bývalých britských koloniích uměla většina lidí aspoň trochu anglicky, ale v Íránu umělo anglicky poměrně málo lidí. Tak jsem si v prvním větším městě koupil příručku perské konverzace a z ní jsem se naučil několik frází, které jsem se snažil používat. Místní z toho byli nadšení. Když jsem byl u někoho doma, tak jsem tu knížku vytáhl a oni se snažili něco z toho říct v angličtině, co si přeložili zase z té perštiny, já jsem jim něco říkal persky, a bylo kolem toho vždycky dost srandy. Největší pozornost tam vzbuzovala kapitola „Zdraví ženy na cestách“.

Jak jsi vlastně cestoval, že to nestálo moc peněz?

Evropu jsem přešel stopem, dostal jsem se do Instabulu, a čím víc se člověk dostával na východ, tím víc klesaly ceny za dopravu. V Turecku jsem jezdil autobusama na delší vzdálenosti a stálo to zlomek toho co u nás nebo jinde v Evropě. Dá se tam taky stopovat, ale problém je v tom, že tam stopuje spousta lidí a existují tam i takový sběrný taxíky, dodávky, který jedou a sbírají lidi, kteří za to pak regulérně platí. No a když chce člověk stopovat, může mu zastavit takovejhle taxík, často velice neodbytný. Potom třeba v Íránu, kde stojí pohonné hmoty hrozně málo, litr benzínu vycházel tehdy zhruba na dvě koruny, jede člověk sto kilometrů za dvacet korun. A to jedeš normálně taxíkem, z města do města, protože to nestojí skoro nic. To bylo zvláštní. Ale třeba i v tom Íránu jsem stopoval a ten stop je výbornej způsob, jak se dostat blíž k lidem.

Zastavovali?

Jo, zastavovali. Někteří z nich chtěli peníze, ale

většinou prostě byli zvědaví a chtěli si popovídat s cizincem. I když zjistili, že nemluví persky, stejně na mě mluvili. Jednou jsem s někým jel tři hodiny a ten člověk pořád něco vyprávěl a já jsem jenom koukal a přikyvoval, i když jsem nerozuměl ani slovo.

V Íránu asi moc stopařů není...

Ne. Je tam obecně poměrně málo cestovatelů. Už jen získání víza je ošemetná záležitost. Trvá to dlouho, stojí to poměrně hodně peněz a ještě není úplně jisté, jestli ti ho nakonec dají, záleží to jen na vůli úředníků v Teheránu. Taky ta země nemá na Západě úplně nejlepší pověst. Ne že by na tom vůbec nic nebylo, ale realita je trochu jiná, než jak se to prezentuje tady u nás. Prostě nikdo se tam moc nehrne. Na druhou stranu je to jedna z mála možností, jak projet po souši do Indie, a člověk tam potká dost těch dobrodružnějších cestovatelů, což je fajn. Infrastruktura je tam mnohem omezenější, a tak je většinou jen jeden cestovatelský hotýlek ve městě, a tam se potkáváte. To bylo dobrý, protože já měl původně v plánu třeba Pákistán jen rychle projet, na základě zpráv z médií jsem se bál, že je to tam všude strašně nebezpečný. Ale lidi, co jeli naopak z Indie do Evropy a v Pákistánu byli, mě přesvědčili, že to riziko je poměrně malý, když dodržíš určitý základní pravidla. A že to tam stojí za to. A opravdu, Pákistán byl jedno z nejlepších míst, kde jsem byl. Velmi příjemní lidé a překrásná příroda nahoře v horách. Byl jsem tam měsíc a strávil tam tak celou dobu, co mi platilo vízum, odjížděl jsem v den, kdy mi vypršelo. Když jsem říkal kamarádům, že pojedou do Pákistánu, tak si většina klepala na čelo. A přitom je to úžasný místo s výbornejma lidma. Nikdy jsem tam neměl jediný problém. V televizi to občas vypadá, že je to tam plný náboženskejch fanatiků, ale

na místě člověk zjistí, že pro naprostou většinu lidí je islám velmi osobní věc. Nikdo mi tam neřekl, že je to nějaký lepší náboženství.

Říkal jsi, že jsi spal v hotelu. Vždycky jsi spal v hotelech? Nebo i někde venku?

Čím víc jsem byl na východě, tím víc klesala i cena ubytování. Většinou jsem spal do sta korun (pět dolarů) na den. Ale spal jsem na nejrůznějších místech. Třeba Írán je známý pohostinností svých obyvatel. Jakmile jsem v horách procházel vesnicí, tak mě lidé zastavovali a zvali mě k sobě domů. Host do domu je pro ně velkou poctou. Jednou se mi dokonce stalo, že se lidé z vesnice pohádali, kdo mě pohostí. Když jsem byl na Zélandu, tak jsme si s kamarády pronajali dům ve městě, v jehož okolí jsme pracovali. Vyšlo to levněji než bydlet v hostelu. V Jižní Americe, kde bylo spaní hodně drahé, jsem bydlel v hostelu jen párkrát a většinou jsem byl u kámošů nebo jsem spal normálně ve stanu. Třeba v Patagonii, což je úplně divočina, nebyl problém postavit si stan v podstatě kdekoliv.

Měl jsi s sebou stan?

Potom v Jižní Americe už jo.

Co jsi s sebou všechno měl?

Čím méně toho člověk veze, tím líp. Záleží na podmínkách. Když člověk ví, že se dostane do hor, potřebuje teplejší oblečení, ale třeba do jižní Indie se dá vyrazit klidně jen s kabelou přes rameno, jedněma botama, sandálama, pár kouskama oblečení a knihou. Spousta věcí se dá dokoupit na místě za pár šupů. Vozit oblečení do Asie je jak nosit dříví do lesa. Ještě jsem měl foťák, lékárničku, nějaký knížky... Měl jsem i pár věcí, které jsem nikdy neupotřebil, třeba filtr na vodu. Vždycky tam někde byla voda, která se dala pít. V divočině se dalo pít z potoků nebo jinde si člověk mohl koupit vodu balenou, anebo se dala pít úplně normálně z kohoutku jako u nás. To je vlastně další důležitá věc, kterou člověk musí na cestách řešit, hlavně v těch teplejších krajích, jako je Indie, že voda nebo jídlo mohou být kontaminované, a to pak může přivodit značný nepříjemnosti. I tady je potřeba dodržovat určitý zásady – když si nejsem úplně jistý pitelností vody z kohoutku, tak si raději koupit balenou a snažit se jíst na místech, kde jí hodně lidí, což znamená, že se tam to jídlo točí, že tam nikde neleží a nesedají na něj mouchy.

Co všechno jsi jedl? Chtěl jsi ochutnávat místní jídlo?

To jsem samozřejmě chtěl, jídlo je pro mě důležitá součást cestování. Ale není to tak, jak si lidi představují, že v Indii se jedí kobylky a jiný hmyz. To jídlo je často podobný tomu našemu, různé omáčky, hodně rýže... jen má jinou chuť. A často výbornou chuť. Já jako nevegetarián jsem v Indii za celou dobu neměl potřebu jíst jakékoli maso, kromě ryb, když jsem byl někde u moře. V Íránu a Pákistánu jsem cestoval s kámošem z Barcelony. Když jsme dojeli do Indie, tak jsme se rozdělili, on jel na jih, já zůstal na severu a zase jsme se asi po měsíci potkali. Ptal jsem se, tak co, jaký to bylo na jihu, a on začal vyprávět a půl hodiny mluvil jenom o jídle, nemluvil o ničem jiném. Nechápal jsem to až do chvíle, kdy jsem na jih Indie dorazil sám. To jídlo je tam prostě úžasný. Navíc ti ho naservírují na banánovým listě a ty za něj zaplatíš pár šupů.

Nechodil jsi do fastfoodů?

Žádný jsem neviděl. Nejspíš v Indii jsou, ale já je neměl potřebu vyhledávat. Přestože je Indie už poměrně hodně turistická země, je tam pořád tolik místních lidí a ta kultura je natolik svěbytná, že i když tam je nějaký McDonald, tak se to úplně ztratí, protože je tam spousta pouličních vývařoven, který jsou nesrovnatelně lepší a levnější. A věřím tomu, že i ten McDonald tam bude mít indickej šmrnc. A samozřejmě tam nebudou podávat hovězí maso, protože kráva je v Indii posvátná. To bylo taky zajímavý, jak se měnila kuchyně s ohledem na náboženství. V muslimských zemích zase člověk nenarazil na vepřové maso – prase je pro ně nečisté zvíře a nejedí ho.

A jak jsi se s těma lidma všude domlouval?

Vystačil jsem si s angličtinou a španělštinou. Je dobrý umět nějaký jazyky, i když to taky není nutností, kdekoli se dá cestovat bez znalosti jakýhokoli světovýho jazyka. Učit se jazyky může být náročné, podle toho, co si pamatuju, když jsem začínal s angličtinou, tak to bylo hrozný, no ale ve finále to strašně pomáhá. Když člověk umí anglicky, domluví se se spoustou dalších lidí a přináší mu to další zážitky. Já měl výhodu, že umím i španělsky a v Jižní Americe jsem se domluvil s každým španělsky, takže to bylo všechno jednodušší, zábavnější a taky levnější. Když totiž člověk umí říct, co chce, a nevypadá jako úplnej hujer, tak ho tolik nešidí. To je hodně

rozšířený v Indii, kdy si tě prodejci hned, jak tě zmerčí, otipují a snaží se tě natáhnout. Čím víc působíš jako zelenáč, tím vyšší cenu ti nasazují. Ta cena, kterou ti řeknou na začátku, může být třeba i desetinásobná proti skutečným ceně, kterou bys měl zaplatit. Tohle samozřejmě spoustu lidí otráví. Ale já myslím, že to k tomu místu patří, a pokud to člověk nechce podstupovat, ať tam nejezdí. Mně to nikdy zvlášť nevadilo, ale setkal jsem se s hodně lidma, kteří nadávali na Indii jenom kvůli tomuhle. A přitom když člověk řekne, hele, to je vysoká cena, co to na mě zkoušíš, tak se ten Ind většinou zasměje a trochu sleví...

Někdo si zkrátka neví rady se smlouváním, nezná to.

Myšlím, že je důležitý, když člověk přijede do nějaký nové země, nepodnikat na začátku žádný velký akce. Prostě chvíli jen bydlet na jednom místě a chodit po ulici a koukat. Zjistit, jak je tam rytmus, jak se tam věci řeší, jak to tam funguje, a teprve potom se do něčeho zapojovat. Potkal jsem lidi, co přijeli do Indie a hned druhý den jim tam někdo v Dillí prodal výlet za dva tisíce eur, někde je tam pár dní povozil – a za dva tisíce eur tam člověk může strávit půl roku.

Viděl jsi někde velkou chudobu?

Viděl. Hlavně ve slumových oblastech měst v Indii a v Jižní Americe. Tam to bylo ještě drsnější, protože tam jsou třeba v Buenos Aires nebo Santiago de Chile opravdu bohaté čtvrti, kde lidi žijí v přepychu, a hned vedle toho jsou čtvrti postavené z papundeklu. Na druhou stranu v Indii, o který se říká, že je hrozně chudá, existuje podle mě mezi lidma mnohem větší solidarita než tady u nás. Tam jsem viděl, že žebrák přijde do pekárny a oni mu tam dají trochu chleba. Představa, že by tady bezdomovec přišel do pekárny a požádal o jídlo – okamžitě na něj zavolají policii. Na druhou stranu jsem nikde neviděl hladovějící lidi, což by mě asi hodně zasáhlo. V Indii když přijde sucho, propuká po pár měsících hladomor. Ale lidi, co žijou na ulici, jsou myslím všude. V Praze, kde bydlím, často potkávám lidi, kteří jsou na tom stejně špatně jako lidi ze slumů v Jižní Americe.

Co děti? Jsou jiný tam, kde jsi byl, a tady?

Co jsem si všimnul, tak jsou děti v Asii mnohem

víc pospolu, na ulicích, víc si hrajou jako my, když jsme byli malí. Pro cestovatele jsou děti jedni z prvních obyvatel, se kterými se setkává. Jsou nejzvědavější, okamžitě se seběhnou, tahají tě za mikinu a na něco se vyptávají. Životní úroveň těch zemí má na děti určitě vliv, ale přijde mi, že tam děti mají veselejší dětství, tráví den na ulicích, mají tam svoji partu, se kterou si hrajou... Jak v Asii, tak v Jižní Americe je na rodinu kladen mnohem větší důraz. A není to jen matka, otec, děti, ale celá rodina zahrnující nejrůznější tetičky, strýčky, bratrance, sestřenice a tak dále. Když rodiče zrovna nemají čas, tak se o dítě často starají příbuzní. To je myslím něco, co bychom se od Jižní Ameriky mohli učit. Velká rodina, která funguje jako taková sociální síť.

Vrátíš se tam? A kam chceš ještě jet?

Určitě bych se chtěl vrátit do Indie, do Pákistánu, do Patagonie... Na druhou stranu žít bych chtěl tady u nás. I přes chyby, který to tady má. Prostě jsem tu vyrostl, vím, jak to tady funguje, je to ve mně. A taky kvůli jazyku, kdy člověk dokáže sdělit všechno to, co chce, vyjádřit emoce bez toho, aby se uchyloval k nějakým zkratkám nebo zjednodušením. Pro mě je nejpřirozenější žít tady v Čechách.

Přivezl sis něco na památku?

Občas jsem si něco koupil. Jednak nějaké knížky, pak oblečení, drobnosti. Když se to nahromadilo a batoh mi ztěžknul nad únosnou míru, tak jsem to zabalil a poslal domů. Všechno došlo v pořádku, i z Pákistánu nebo Indie.

Pomáhají si cestovatelé navzájem?

Většinou ano. Řekl bych, že mezi sebou cítí určitou sounáležitost, která se stupňuje úměrně tomu, o jak bláznivou destinaci se jedná. Asi nejzásadnější je výměna informací, kdy často dostaneš tipy na místa, kam by ses nikdy nepodíval. Nebo na nejlevnější hotel ve městě, kam se chystáš. Samozřejmě cestujou i lidé sobečtí, od kterých se pomoci nedočkáš. Ale těch je menšina. Další formou pomoci je darování nebo výměna věcí, které už nepotřebuješ. Nejčastěji se jedná o ale zažil jsem i to, že člověk nechal kamarádovi svoje auto, když odjížděl po roce pryč z Nového Zélandu.

Děkuju.

Esík

Za lepším

Roman Šváb

Před čtyřmi lety jsme se rozhodli, že poletíme do Anglie navštívit rodinu. Bylo to brzy ráno začátkem června. Vyjeli jsme na pražské letiště Ruzyně. Byl zázrak, že jsme věděli kudy kam – na letišti jsme byli poprvé. V letadle pro nás bylo všechno úplně nové. Přivítala nás letuška, seznámila nás s bezpečnostními předpisy a popřála nám šťastný let. Ten trval přibližně 2 hodiny. Přistáli jsme na letišti v Manchesteru, kde už na nás čekala naše rodina a tatínkův kamarád. Cestou domů nám ukazovali město a měli jsme si hodně co povídat.

Do Anglie příbuzní odešli před sedmi lety, aby se jim lépe žilo. V České republice byli zaměstnaní, ale za minimální mzdu. V Anglii sehnali práci hned. Teta dělala uklízečku a strejda rozvážel jídlo. Jejich děti tam nastoupily do školy – mladší bratranec do základní školy, sestřenka na učiliště, starší bratranec se sestřenkou si našli práci. V Anglii se jim daří dobře, líbí se jim tam. Strávili jsme s nimi asi jeden a půl měsíce. Moc se nám tam všem líbilo. Chtěli jsme tam dokonce taky zůstat, ale potkalo nás několik problémů.

Tatínek vystřídal za tu dobu asi tři práce. Každou z nich musel opustit, protože neuměl anglicky. Nedomluvil se. Problémy měla i maminka, například na nákupech v obchodech, když prodavačka řekla cenu, maminka ani já jsme vůbec nevěděli, co říká. Proto s námi vždycky musel někdo chodit a překládat nám. Ani mně ani můj mladší ségře se v Anglii do školy moc nechtělo. Necítili bychom se dobře. Neměl bych si tam s kým povídat – možná až časem, až bych se naučil anglicky.

Já s maminkou a ségrou jsme si na konec srpna objednali letenky a vrátili jsme se zpátky do Čech. Tatínek v Anglii zůstal ještě půl roku sám, aby vydělal nějaké peníze. Anglicky se už sice trošku naučil, ale ne tolik, aby se v práci dorozuměl. Proto se i on po čase vrátil domů.

Zpáteční let byl příjemný, všichni jsme se těšili na babičky, strýčky, tetičky, bratrance a sestřenice, prostě domů. Když jsme doletěli na letiště Ruzyně, čekal na nás strýc s autem a odvezl nás domů. To bylo radosti a vyprávění!

Zpátky Martin/Kazimír zin

Supertulák

V rendlíku přichází k varu rajčatový protlak, ve kterém rotuje čtvrt kila paprik.

Sedím ve stínu stromu na zaprášeném parkovišti pár kilometrů před Figueres, městem, kde žil slavný surrealistický malíř Salvator Dalí, a míchám bublající směs. Pár dní jsem byl živ jen z baget, které se v papírových pytlích válí před většinou přímořských restaurací po zavíračce. Dlouho jsem neměl teplé jídlo, a tak se mi při pomýšlení na budoucí oběd krouť celé tělo. Včera ráno se na mě usmálo vymlácenejma zubama štěstí. V jednom krámku se zeleninou jsem byl obdarován dvěma kilama zelených paprik. Byly trochu seschlé, tak je zavalitá prodavačka odsunula do zvláštní bedny jako neprodejné zboží na vyhození. Teď se mi tu vaří v rendlíku a stejně jako to bublá v něm, bublají mi v puse sbíhající se sliny.

Suchý líh už dohořel. S očekáváním sunu lžící

s pokrmem k ústům. Zavřu oči, ponořím se do skvělé chuti, a když je zase po pár vteřinách otevřu, dopadne můj pohled na boty stojící pár metrů přede mnou. Od bot vedou nahoru umolousané chlupaté tepláky, z kterých čouhá špinavé námořnické triko s dlouhým rukávem. Na koncích se z rukávů derou hnědé nemyté pařáty barevně korespondující s tím, co trčí triku z výstřihu. Odtamtud, kde většinou bývá hlava, se na mě usmívá zahrňdlý, zarostlý přívětivě se jevící bubák. Objevil se tu zničehonic, téměř jako duch.

Přivandrovalec bohužel nezná žádný jazyk kromě rodné bulharštiny, takže se musíme omezit jen na řeč těla a pantomimu. Před obličejem mi přistane natažený pařát a z úst jeho podivnému seschlému majiteli vypadne slovo Martin. Já mu opáčím taky jedním Martinem a od té doby oba víme, jak se jmenujeme.

Místo dýmky míru mi přivandrovalec podává

pivo, na které mám po jídle opravdu chuť. Když se ho ptám, kde ho vzal, oznamuje mi, že ho ukradl v blízkém supermarketu. Kradení pro něj není žádné adrenalinové zážitky, protože tenhle člověk nemá ani vindru, a tak krade skoro každý den. Když máte velké bág, sedíte pod stromem a vaříte si v rendlíku jídlo, vypadáte jako tulák a pozornost dalších tuláků (většinou ale vyžírů) přitahujete. Všechny socičky (jak říkám lidem, co vypadají opravdu užitečně, mají krysí očička, z kterých jim čuří neplecha, a přežívají na bulíkovství a naivitě mladistvých trampů), kteří se ke mně při cestě přitočili, jsem zatím s přehledem odpálkoval. Na tomhle se mi ale zdálo cosi zajímavého, tak jsem s ním pod stromem strávil celkem dlouhou dobu. Že by se ke mně připojil a pokračoval se mnou, to jsem strach neměl. Měli jsme totiž rozdílný způsob cestování. Zatímco já jsem jel na stopovací výlet, tenhle pětatřicetiletý nomád putoval pěšky. Narazil jsem na krále tuláků! Narazil jsem na jednoho bulharského Supertuláka. Jeho trajektorie totiž vedla z východního Bulharska přes hory, přes lesy, cestama a pěšinama až sem. Až do španělského Figueres, kde se naše cesty zkrížily. Jeho cílem byla Barcelona. Šel tam najít štěstí, které ho v rodné zemi opustilo. Jeho vysněný bod ležel ovšem ještě daleko za obzorem. Byl od svého budoucího štěstí vzdálen minimálně sto padesát kilometrů, ale co je to sto padesát kilometrů oproti dvěma tisícům, které tento muž už urazil. Byl na cestě něco málo pod půl roku, a když jsem se ho s údivem zeptal, kde spí, vytáhl na mě dvě plesnivé deky a řekl, že v přírodě, u silnic, na periferii a za supermarketama... Další výbavou v jeho skromném baťůžku byla jedna mikina a nějaké to naloupené jídlo. Jinak neměl kromě dřevěných prošlapaných bot nic. Když jsem si nasazoval svůj velký vším možným obtěžkaný bág, připadal jsem si jako rozmazlený syn továrníka, co si vyjel lenořit na dovolenou. Nevím z jakého důvodu, ale tenhle člověk ani nestopoval, ani nejezdil načerno a ani se nenechával svězt. Prostě si šel po svých. Obdaroval jsem Martina pár eury, zbylým kilem ukořistěných paprik a pak jen se zdviženým palcem pozoroval, jak mizí po hlavní silnici v dál. Když mi po dlouhé době konečně zastavilo první auto, měl tenhle muž o dalších deset kilometrů k cíli blíž...

Favro

La Roschelle je bílé město, které trčí do Atlantického oceánu. Je to město historické, známé a krásné, takže je to taková mucholapka na turisty. Kde jsou turisté, tam je i moje maličkost, protože jsem jakýsi druh parazita živého právě z turismu. Na jihu Francie, kam ze Španělska prosakuje katalánské teritorium, šlo stopování dost ztuhle. Odskočil jsem si tedy očuchat Francii na její oceánské pobřeží, kde to jde se zdviženým palcem mnohem, mnohem líp. Čert ví, jestli je jih nakažené španělskou chřipkou projevující se totální ignorací lidí, co postávají u silnic a vystrkují na řidiče svůj holý palec. K oceánu tahle nemoc každopádně nedorazila a stopování je tu stejně zábavné jako ve všech francouzských destinacích, kde jsem zatím byl.

Všichni, co mě zatím vezli, mě posílali do tohoto města s tím, že tady je turismus v plném proudu. A opravdu. Rozjařených rodinek obližujících zmrzlinu, tatíků s velkým foťákem na vystrčeném pupku nebo nostalgicky se belhajících důchodců užívajících si penzi tu opravdu není málo. Jak tak procházím městem, zjišťuju, že tu není málo ani podobnějších vykuků, jako jsem já. Když po důkladné prohlídce dosednu na nábreží, abych si oddychnul, mám napočítáno hned šest živých soch, o hudebnících a klaunech ani nemluvě.

S pomyšlením, že mezi takovou konkurencí tu bude mít jedna bíle natřená kreatura dost tvrdé chleba, stoupám po schodech z veřejných záchodků, kde jsem se právě hodil do gala, a odebírám se k jednomu vysokému soklíku trčícímu na přístavní promenádě. Vyskakuju na něj, pokládám vedle sebe kufr s překvapením, tuhnu do strnulé polohy a se strnulým výrazem čekám na první euro.

Předtucha byla správná. Po dvou a půl hodinách jsem se znechuceně sesunul ze soklíku a otráveným pohledem zkontroloval těch pár centů a eur, co mi za tu neskutečnou dobu spadly do kasičky.

Pak jsem si to namířil zpět k záchodkům a cestou minul stříbrného rytíře, stříbrného kovboje a stříbrného robota. Poslední neidentifikovatelná stříbrná postava seskočila ze soklíku, chmátla po jakémsi vaku u nohou a doběhla mě rychlým krokem.

„Končíš? Dneska nic moc, co? Ty seš tu novejš, vid’?“

„No, novejš, novejš,“ zamumlal jsem zmateně,

ohlížeje se za postříbřeným obličejem, z kterého vypadlo až moc otázek najednou. „Já jen projíždím,“ začal jsem hned obhajovat svůj náhlý výskyt v téhle přesycené lokalitě.

„Hele, jako bílej toho moc nedostaneš. Čím máš exotičtější barvu, tím víc vyděláš, chápeš?“ začal do mě hučet pravidla byznysu postříbřenec. „Říkej mi Favro,“ usmál se potom a napřáhl ke mně ruku.

Sedli jsme si s Favrem na schody pod molem, kam nechodilo moc lidí, a společně se začli odličovat.

„Seš tu už dlouho?“ začal jsem vyzvídat.

„Chvilku jo, ale končí tu sezóna. Ještě tak tejdén a budu muset začít vymetat festivaly.“

„Aha, tak ty se tímhle živíš, jo?“ pokejval jsem uznale hlavou.

„Jasně, tady se tím živí každej. Ty ne?“ vyšpulil na mě odstříbřené oči Favro.

Vysvětlil jsem Favrovi svou pozici a pak jsem čtyřicetiletýho chlápka s dlouhým knírem začal šacovat svými dotazy.

„No, hele, a když začne zima, to se moc socha dělat nedá ne?“

„Hm, když začne zima...“ zamyslel se Favro a začal si mnout svůj dlouhý knír, „jó, když začne zima, tak se každej rok klidím do Afriky. Mmm, tam je pěkně.“

„Do Afriky?“ vypadlo ze mě vzrušeně.

„Jo, do Maroka. Už tam mám ňáký známý. Lidi v Maroku jsou přátelský, pohostinný a je tam teplo. Vždycky se pak vracím zpátky. Jednou jsem se teda zatoulal trošku níž, a to jsem tam zůstal dva roky, no, ale to byla výjimka. Nebo i v Andaluzii se dá dobře přežít zima. Třeba Granada, tam je pěkně furt. Turisti tam jsou taky skoro celej rok.“

Muž ve středním věku si při povídání rejdí vlhčeným ubrouskem po obličejí a s každým pohybem se mi odhaluje víc a víc detailů jeho trochu zpuchřelé tváře. Mluví o velice zajímavých věcech, a i když jde o takové senzace, jako jsou dva roky strávené v Africe, mluví, jako by popisoval, co měl včera k obědu nebo s kým jel ráno do práce autobusem.

„A to takhle hodně cestuješ, jo? Jak dlouho?“ ždímu z Favra informace.

„No, už dvacet let,“ vypadne z něj téměř hrdě.

„Počkej, jako že jsi dvacet let nebyl doma?“ Dvacet let mi přijde opravdu dlouhá doba, kór když je to dvacet let zasvěcených pouličnímu přežívání.

„Já nemám domov,“ vykolejí mě Favro.

„Žádný rodiče, známý, sourozence?“

„Všichni zemřeli ve válce,“ konstatuje Favro a ani u toho nevypadá nijak pohnutě.

„Ve válce?“ nechápu. Trochu mě nahlodává pocit, že vedle mne sedící postava se rozhodla udělat si z jednoho mladýho naivního čundráka dobrej den. Taky mě napadá, že jsem se usadil vedle nekorunovaného krále krmičů. Inu, je třeba si dávat pozor a nevěřit všemu, co vám kdo vysype do klína. Pravda mě ovšem posadí na prdel, i když jsem se ani nepokoušel vstát.

„Já jsem z Jugoslávie, víš?“ začne muž vedle mě vyprávět a opět si mne své černé kníry.

„Víš trochu, o čem byla jugoslávská válka, ne?“ pohlédne na mě, a když se spokojí s mým souhlasným pokývnutím, pokračuje.

„Proběhla spousta vražd. Žila tam spousta národů, byl velký zmatek. Já musel narukovat jako voják, ale dezertoval jsem, víš. Nechtěl jsem se na tom podílet.“

Udělá na chvíli pauzu, mrkne na mě koutkem oka, jestli chápu a rozumím, a pak trochu s přestávkami a pomaleji odvypráví zbytek životopisu, kde jsou takové pojmy jako vyvražděná rodina, vypálená vesnice, dezerce, imigrace...

„A to se nemůžeš vrátit?“

„No, nemůžu se vrátit,“ smutně konstatuje Favro. „A ani už snad nechci. Nikam nepatřím. Nedostal jsem občanství ani v jednom ze států vzniklých po válce. Já prostě nemám občanství a kořeny mi vypálili. Tohle je život, kterej žiju, protože musím. Protože mi nic jinýho nezbejvá. Ale nevádí mi to, chápeš! Prostě jsem si zvykl.“

Nějak nevím, co mu mam na tenhle přívál odkryté historie odpovědět. Nějak si nedokážu tu situaci představit. Jsem na čundru přes půl druhýho měsíce a musím uznat, že mě to baví, možná i proto, že je tu pořád ta záruka domova. Ta možnost

v kteroukoli chvíli se otočit a nasměrovat svoje kroky zpátky. Zpátky! To je slovo, které má vlastně ohromný význam. Slovo, ve kterém se skrývá mnohem víc, než by se na první pohled mohlo zdát. V tu chvíli si uvědomuju podstatu toho štěstí, které mi dovoluje si svůj výlet jaksepatří užít. To, že má člověk nějaký zázemí, je výhoda, kterou nedisponují všichni lidi a za kterou by jistě takoví jako Favro vyměnili cokoli hmotného. Jakoukoli materiální protihodnotu. Pokud by se ovšem materiální protihodnota něčeho tak důležitého, jako je náruč toho, kdo na vás čeká a při návratu vás vítá, vůbec dala najít.

Po půlhodince komunikace na lehčí témata se Favro zvedá a odkolébává se po hlavní proměně do dále. Za městem pak vklouzne do lesa, kde má postavený stan, v kterém bydlí.

Když večer ležím v houští u malé okesky na ostrově kousek od La Roschelle, jeví se mi zpětně ten člověk jako nesporně zajímavý, a přestože jsem ho poznal jen povrchně, tak i svým způsobem hodný. Je škoda, že takoví lidé většinou nedostanou v životě šanci vzít do ruky tužku a vytvořit nějaký memoár. I když je to sakra málo, jediná možnost je naslouchat jim a pak dostat aspoň střepinu jejich příběhu dál.

Naháč na letadle

Norbert Frýd

V mexickém městečku přistálo noční letadlo na cestě do hlavního města. Někdo vystoupil, někdo nastoupil, pak zas utěsnili dveře, venku dal muž v uniformě praporkem znamení k odjezdu. Vrtule se roztočily. První v mraku modravého kouře, který na chvíli zcela zastínil světlo reflektorů, ostatní tři už klidněji. Pak se letadlo mírně zatočilo až k opačnému konci rozjezdové dráhy, postavilo se na okamžik jaksi do pozoru, povolilo řvoucím motorům uzdu, vyřítilo se na start a rovnou do černého nočního vzduchu.

Byl to let, jakých je denně mnoho – během dvaceti čtyř hodin přistane šedesát takových letadel na letišti hlavního města, málokdy se něco přihodí, je to už skoro nudné sledovat je ve vzduchu. Ale v radiotelegrafistovi dole na venkovském letišti to tehdy hrklo. Nemohu pořádně ovládat výškové kormidlo, stěžoval si pilot nočního letu asi za dvacet minut. Kontrolovali jsme stroj, než jsi vyjžděl, a všechno bylo v pořádku, odpovídá muž dole. Jak jsi vysoko? Tři tisíce metrů, bručí pilot do mikrofону a zkouší to ještě jednou. Na výškovém kormidle něco není v pořádku, je to marné. Snad se někde vytvořil led? Vyloučeno, teplota venku se pohybuje jen okolo nuly.

Může letět dál? Před sebou má skoro tři hodiny cesty – dnes je obzvlášť tmavá noc, nouzové přistání by znamenalo jistou katastrofu. A čím blíže bude k hlavnímu městu, tím více hor se nakupí

pod ním. Nepojedu dál, hlásí dolů pilot, vrátím se. Jak myslíš, říká muž na letišti, ztratíme ovšem víc než hodinu.

Letadlo se opravdu obrací, v kabině nikdo nic netuší, pasažéři většinou spí. Pilot manévruje velmi opatrně a asi hodinu po startu šťastně zase přistane.

Dole už čekal všechen pomocný personál narychlo vyburcovaný ze spánku, celý park reflektorů zazářil naplno, i vůz záchranné stanice s nářikavou sirénou právě dojel a zastavil blízko letadla.

Avšak ještě dříve, než se otevřely dveře kabiny, viděli ti na zemi, že se od zadního kormidla odlepila lidská postava a pokoušela se uniknout několika skoky do tmy. Chyťte ho! křičeli na všech stranách, a reflektory se stočily do noci za prchajícím. Za chvíli ho skutečně přivedli.

Byl to hoch úplně nahý, až na cáry manžet košile, které mu zbyly okolo zápěstí. Ostatní šatstvo mu serval z těla ledový víchř tam nahoře. Asi se vkradl před odletem ke stroji a vyskočil v poslední minutě na kormidlo. Jak to mohl vydržet natažený na ploše, drže se jen rukama přední hrany křídla, nikdo nepochopil. Ale pravda to zřejmě byla.

Maldito! Lidé z letiště se na něho vrhli, chrlice celé litanie květnatých mexických nadávek. Co tě to napadlo, nešťastníče? Vždyť jsi ohrozil život tolika lidí a hlavně svůj vlastní. Kdyby se byl náhodou pilot nevrátil, dvě další hodiny až do hlavního

města bys už nevydržel. A teď tě dáme zavřít, až ti tvá hnědá indiánská kůže dočista zčerná.

Někdo mu hodil hadr, aby se měl čím přikrýt, už tu byl první fotograf a namířil na něho bleskové světlo. Tak konečně řekni, proč jsi to udělal!

Hoch ukázal zdravé bílé zuby a pravil: „Chtěl jsem jednou létat a kamarádi se mi smáli, že nemohu, protože jsem chudý. Tak jsem jim chtěl dokázat, že se na letadlo dostanu i bez peněz.“ Noviny měly na den cirkusovou senzaci. Představte si to, celou hodinu na kluzké ploše vodorovného křídla, přichycený jen a jen zkrhlýma rukama, a přitom být vlečen rychlostí tři sta kilometrů za hodinu a tři tisíce metrů nad zemí! Ale kdo by dovedl doma v pohodlí a při šálku ranní kávy pochopit takovou věc? Brrr, udělali měšťáci dole v tropické zemi, teplota okolo nuly! a paničky se chichotaly představě mladíka jen tak, v manžetách od košile.

Co bylo dál? Kluka zavřeli do vězení a noviny si pro příští den vyslídily jinou senzaci.

A proč vám tohle všechno vyprávíme? Z dvojího důvodu. Jednak je ten hoch pravým zástupcem

sympatické mexické mládeže, která se zdá až nerozumně odvážnou a hraje si s oblibou se smrtí. A jednak proto, že celý příběh jen smutně ukazuje, kam to vede, když v kapitalistickém státě má čiperný kluk třeba touhu dostat se k letadlům a nikdy se k nim nedostane, protože je prostě chudý.

Pohovoříme si o mexické mládeži ještě podrobněji. Máme v ní před sebou hochy a děvčata statečného národa, který je už po staletí pokořován strašnou přesilou cizích uchvatitelů. Mládež, která se těžko organizuje, protože má mezi sebou mnoho ngramotných venkovanů a jen málo průmyslových dělníků. Je roztroušena po obrovské, řídké obydlené zemi. Ve velkých střediscích měst je její touha po činech stále záměrněji odváděna k politicky neškodným věcem. Americké filmy, rozhlas a jiné propagační prostředky, zcela ovládané kapitalisty, ukazují mladým lidem, že jedinou možnost vyznamenat se skýtá buď zločin, nebo fotbalové hřiště.

Mnozí mladí lidé Mexika se dostávají na scesti a rovnou na dráhu lupičů a gangsterů. V hlavním

městě je podíl mládeže na zločinech neuvěřitelně velký a zahrnuje všechny delikty od malé krádeže a prostituce až po každodenní vraždy. A většina ostatních výrostků, která se nedostane do styku s policií, nenajde jinou příležitost, než aby ubila svou ctižádost v nemoudrém, protože nesoustavně pěstovaném sportu.

Uvedu příklad. V Mexiku je málo řek, proto doveďte plavat mnohem méně lidí než u nás. Jakmile se však takový mexický hoch dostane na výletě k moři nebo jezeru, splaší nějakou vyraženou pneumatiku a pustí se co nejdál ven. Stačí, aby na gumě povolila stará lepenice, a chlapec se utopí. Každou neděli je řada podobných případů.

Nebo horolezectví. Mexiko leží v tropickém pásmu, má však velehory pokryté věčným sněhem. Každý týden se vypraví desítky mladých lidí často bez jakékoli přípravy a zkušenosti na obtížnou túru do výše 5400 metrů. Stačí, aby přišla vánice, a tito lidé, kteří snad dnes poprvé v životě viděli zblízka sníh, umrznou. Ani zde není skoro neděle bez obětí na životech.

A na vlastní oči jsem viděl toto: při býčích zápasech dostalo se do arény nějaké obzvlášť divoké zvíře. Diváci zuřili a pískali, protože si s ním zkušený torero zřejmě nevěděl rady a snad se i bál. Vtom z tribuny a přes hlavy mnoha lidí seskočil asi šestnáctiletý hoch rovnou na bojiště, div že nedopadl na býka. A jen co opět našel rovnováhu, začal zvíře dráždit kusem červené látky. Býk po něm opravdu šel a chlapec v poslední chvíli obratně a podle všech pravidel torerského umění uhnul. Diváci křičeli nadšením, protože teď jeden z nich ukázal tomu draze placenému zbabělci tam dole, jak zacházet s býky. Olé, volali, výborně, když hoch opět zamával rudým hadrem. Teprve nyní se na chlapce vrhli uražení profesionálové, zápasníci

v hedvábných šatech, a tahali ho z arény. Už tu byla policie s karabinou na rameni a výtržníka zatkla. Ale jen co ho vyvedla z ringu, začaly se na ni sypat prázdné lahve a štavnaté nadávky. „Ihned ho pusťte na svobodu!“ Policistům nezbylo než podrobit se davu a propustit mládence, který teď, právě tak rychle, jako přišel, opět zmizel mezi padesáti tisíci svědky celého toho bezdechého výjevu.

Nic se nestalo, unespontaneo, pokrčili rameny mexičtí přátelé, jimž jsem pak o věci vyprávěl. Nadšenec, chytlo ho to a skočil do arény – to je obvyklé zpestření mnohých zápasů.

Ale vždyť ho ten býk mohl zabít!

Jistě, a někdy se to také stane. Kdyby to nebylo tak nebezpečné, ten hoch by to přece ani nedělal...

A tak jste poznali další nedělní povyražení chudé mexické mládeže, která je nabitá vůlí k velkým činům, aniž může pro ně najít jiné pole než ztřeštěné kousky...

Kdo zavinil, že tomu tak je? Řekli jsme, že hollywoodské filmy a jim podobná propaganda, která odvádí pozornost bojovné mládeže od cílů, za které by se opravdu vyplácelo zápasit a třeba i nasadit život. Hlavní vinu ovšem má sám společenský řád, který nedovede podchytit radostnou sílu mladých lidí a dát jejich počínání zdravou náplň. Proto se také nemůže onen hoch z venkova, který tolik touží po styku s letadly, stát mechanikem nebo pilotem. Po neuvěřitelném

dobrodružství na křídle letadla, které jen čirou náhodou neskončilo smrtí, dostane se teď místo do školy do vězení.

... jenom synům bohatých je otevřena cesta výš.

(1952)

Norbert Frýd (1913–1976) byl spisovatel a kulturní publicista, v letech 1947–1950 pobýval jako diplomat v Mexiku a USA.

Loredo

Vladimír Majakovskij

„Moskva – to je v Polsku?“ ptali se mne na americkém konzulátu v Mexiku.

„Ne,“ odpověděl jsem, „to je v SSSR.“

Žádný dojem.

Vízum jsem dostal.

Později jsem se dověděl, že brousí-li Američan špičky jehel, ovládá tuto práci dokonale, ale nemusí se nikdy v životě nic dovědět o ouškách jehel. Ouška – to není jeho obor a nemusí je znát. Loredo – hranice USA.

Vysvětluji dlouho v lámaném (byly to ubohé střepiny) jazyku, polofrancouzském a poloanglickém, účel svého vstupu na americkou půdu a právo naň.

Američan poslouchá, mlčí, přemýšlí, nechápe a konečně se mne ptá rusky:

„Jsi žid?“

Otevřel jsem údivem ústa dokořán.

Do dalšího rozhovoru se Američan nepustil, protože neznal jiná slova. Úporně přemýšlel a za deset minut vybuchl:

„Velkorus?“

„Velkorus, Velkorus,“ zaradoval jsem se, když jsem zjistil, že Američan není vůbec antisemitsky založen. Byl to jen čistě úřední dotaz. Američan pak ještě přemýšlel a řekl opět za deset minut:

„Do komise.“

Jakýsi gentleman, který byl až dosud obyčejným civilistou, nasadil si úřední čepici. Ukázalo se, že je to policista od vystěhovaleckého úřadu.

Policista vtáhl mne a mé věci do automobilu. Jeli jsme a pak vešli do domu, ve kterém seděl pod hvězdnatým praporem člověk bez kabátu a vesty.

Za člověkem byly jiné místnosti s mřížemi. Do jedné z nich umístili mne a věci.

Pokusil jsem se odejít, ale zahnali mě zase zpět.

Nedaleko zahvídá můj newyorský vlak.

Sedím čtyři hodiny.

Přišli a ptají se, v jaké řeči budu mluvit. Ze stydlivosti (hanbím se, že neumím ani jeden cizí jazyk) jsem řekl, že budu mluvit francouzsky.

Uvedli mě do místnosti.

Čtyři úřední osoby a Francouz, tlumočník. Známe obyčejnou francouzskou konverzaci o čaji a houskách, ale z věty, kterou mi řekl Francouz, jsem nepochopil ani slovo a jen jsem se křečovitě zachytil posledního slova a snažil se intuicí porozumět skrytému smyslu.

Zatímco jsem se o to pokoušel, dovítí se Francouz, že ničemu nerozumím. Američané mávli rukama a odvedli mě zpět.

Seděl jsem dvě hodiny a našel jsem v slovníku poslední slovo Francouzovo.

Bylo to:

„Přísaha.“

Přisahat francouzsky jsem neuměl, a proto jsem čekal, až najdou Rusa.

Za dvě hodiny přišel Francouz a vzrušeně mě utěšoval:

„Našli Rusa. Bon garçon.“

Opět stejné úřední osoby. Tlumočník, hubený flegmatický žid, majitel obchodu s nábytkem.

„Mám přísahat,“ vykoktal jsem skromně, abych nějak navázal rozhovor. Tlumočník mávl lhostejně rukou:

„Řeknete přece pravdu, nebude-li se vám chtít lhát, a budete-li chtít lhát, přece pravdu neřeknete.“

To je rozumný názor.

Začal jsem odpovídat na stovky otázek dotazníku: dívčí jméno matky, původ dědečkův, adresa gymnázia atd. Úplně zapomenuté věci!

Tlumočník byl vlivným člověkem, a když jsme tak spolu žvanili rusky, zalíbil jsem se, samozřejmě, tlumočnickovi.

Krátce řečeno: pustili mě do země na 6 měsíců jako turistu na zálohu 500 dolarů.

Již za půl hodiny se sběhla celá ruská kolonie, aby se na mne podívala, nabízeli mi jeden přes druhého pohostinství.

Majitel malé obuvnické dílny mě posadil na verpánek, ukazoval mi fazóny střevíců, přinesl studenou vodu a radoval se:

„První Rus za tři léta. Před třemi lety sem přijel pop s dcerami, nejdříve nadával a potom – obstaral jsem jeho dcerám v baru místo jako tanečnicím,“ říká. „Ačkoli jsi žid, jsi přece jen člověk sympatický, máš přece svědomí, když jsi pomohl baťuškoví.“

Zmocnil se mne majitel obchodu s prádlem, prodal mi dvě košile za výrobní cenu dvou dolarů (jeden dolar košile, jeden dolar přátelství) – potom, všecek vzrušen, vedl mě přes celé město do svého domu a donutil mě, abych se napil teplé whisky z jediné sklenice na vyplachování úst – špinavé a páchnoucí odolem.

To byla má první zkušenost s americkým suchým zákonem, prohibicí. Potom jsem se vrátil do obchodu s nábytkem mého tlumočníka. Jeho bratr sundal provázek s cenou z nejlepšího zeleného plyšového divanu a sedl si sám naproti na kožený divan s vývěskou: 99 dolarů 95 centů (obchodní trik – aby to nebylo celých sto).

Vtom vešli do krámu čtyři smutní židé: dvě dívky a dva mladí muži.

„Španěle,“ představuje je vyčítavě bratr, „z Vinnice a Oděsy.“ Dvě léta čekali na Kubě na vízum. Konečně se nechali zlákat Argentincem, který jim nabídl, že je doveze do Ameriky za 250 dolarů.

Argentinec byl solidní a podle pasu měl čtyři děti. Argentinci nepotřebují víza. Argentinec již dovezl do Spojených států čtyři sta nebo pět set dětí – ale byl přistižen, když přivezl pětistě čtvrté dítě.

Španělovi se nic nestane, nějakí neznámí lidé již za něho zaplatili kauci sto tisíc dolarů – má tedy o sebe postaráno.

A za tyto zaplatil kauci bratr, jenže to nebude stejně nic platné, odsoudí je a vypovédí.

Argentinec byl velký kapitalista – byl to poctivý člověk. Ale je tu mnoho drobných šejdířů, kteří nabízejí vystěhovalcům, že je dopraví za sto dolarů z mexického Loreda do amerického. Vezmou od nich sto dolarů, dovedou je na půl cesty a potom je utopí v řece.

Mnozí se takto vystěhovali přímo na onen svět.

Toto je poslední mexický příběh.

Příběh, vypravovaný bratrem o bratrovi, obchodníku s nábytkem, americký příběh.

Bratr žil v Kišiněvě. Když mu bylo 14 let, dověděl se z doslechu, že nejkrásnější ženy jsou ve Španělsku. Bratr uprchl téhož večera, poněvadž toužil po nejkrásnějších ženách. Avšak do Madridu se dostal, teprve když mu bylo 17 let. V Madridu bylo krásných žen stejně tolik jako v každém jiném městě, ale všímali si bratra ještě méně než ženy lékárníků v Kišiněvě. Urazil se a usoudil správně, že potřebuje peněz, aby se na něho ženy dívaly. Odejel do Ameriky ještě s dvěma tuláky. Měli jen jeden pár střevíců pro všechny tři. Dostali se na parník, ale nikoli na onen, jehož potřebovali, nýbrž na jiný. Když parník přistál, ukázalo se, že místo v Americe jsou v Anglii a bratr se usadil omylem v Londýně. V Londýně sbírali tři bosáci špačky, tři hladoví dělali ze špačků nové cigarety a potom si jeden z nich (střídavě) obul střevíce a prodával na nábřeží cigarety. Za několik měsíců začal obchod vzkvétat, vyrostl ze skromných mezí prodeje cigaret, dělaných ze špačků, obzor se rozšířil

v chápání zeměpisné polohy Ameriky a blahobyt se projevil vlastními střevíci a lístky třetí třídy do jakési Brazílie. Na cestě vyhrál bratr v kartách jistou částku. V Brazílii rozmnožil tuto částku obchodem a hrou na tisíc dolarů.

Potom vzal všechno, co měl, a vypravil se na dostihy, vsadil peníze na koně. Avšak líný kůň zůstal pozadu, vůbec mu bylo jedno, že bratr byl za 37 minut ožebračen. Za rok se dostal bratr do Argentiny, koupil si velociped a opovrhl na věky živou koňskou silou.

Když se naučil dobře jezdit na velocipedu, zúčastnil se neúnavný rodák kišiněvský závodů na bycklu.

Aby byl prvním, musil podniknout malý skok na chodník – vyhrál sice o minutu, ale zato shodil jakousi zvědavou stařenu do příkopu.

Výsledek byl ten, že musil dát celou velkou první cenu pochroumané babičce.

Bratr odejel z hoře do Mexika a naučil se prostému zákonu koloniálního obchodu – přirážka 300 %: 100 % na naivitu, 100 % na výlohy a 100 % zlodějny při splátkových obchodech.

Když si uspořil jistou částku, přestěhoval se na americkou stranu, která je více nakloněna obchodním výdělkům.

Zde se bratr nevyhýbá žádným obchodním machinacím, koupí mydlárnu za 6 a prodá ji za 9 tisíc. Koupí krám a prodá jej měsíc předtím, než nastane krach. Nyní je velmi vážným občanem města: je předsedou několika dobročinných společností...

„Vidíte ho,“ ukázal nadšený vypravěč na ulici. Bratr se projížděl v novém automobilu, zkoušel jej všelijakým způsobem, prodával svůj automobil za sedm a kupoval nový za dvanáct.

Na chodníku stál zbožně mladý muž, usmíval se, aby lidé viděli zlaté korunky, a díval se upřeně na automobil.

„To je obchodník s galanteriím,“ vysvětlili mi lidé, „je zde s bratrem čtyři léta a již byl dvakrát v Chicagu pro zboží. a jeho bratr, ten nemá cenu, je nějaký popletený, stále píše básničky, dostal místo učitele v sousedním městě, stejně z něho nic nebude.“ –

(1937; přeložil Jiří Weil)

Vladimír Majakovskij (1893–1930) byl originální básník ruské avantgardy, jeden ze zakladatelů ruského futurismu, později se věnoval zejména angažované agitáční poezii. První český překlad jeho veršů vyšel v časopise Červen roku 1919. USA navštívil ve dvacátých letech.

O pivním bohu Bhajrábovi

Roman

Před mnoha lety v jedné daleké zemi pod vysokými horami, na kterých stále leží sníh, uctívali lidé dobrou a laskavou bílou bohyni Táru. Nikdo pořádně nevěděl, jak vypadá a ani kde je vlastně její sídlo, ale bylo jim jasné, že to musí být někde vysoko v horách, kam se ani jak, ani šerpa nevyšplhá. To, že musí být bílá, si domysleli od toho, že na vrcholcích hor ležel věčný sníh. A tak jí dole v údolích, vesničkách i městech stavěli chrámky, kde obětovali vonné tyčinky, rýži, ovoce a sladkosti.

Ale Tára se lidem neukazovala. Ne že by nechtěla, ale v horách se jí líbilo a nejraději se zdržovala kolem posvátných jezer a blízko horských řek a potůčků. To mělo svůj důvod. Dbala totiž o to, aby v nich bylo stále dost dobré a zdravé vody, neboť v tom horském království na ní byli lidé závislí víc než kde jinde, protože jim zavlažovala jejich rýžová políčka. Nebyla na to však sama. Měla kolem sebe družinu démonů a nižších božstev, které ji na každém kroku doprovázely. Mezi nimi byl jeden, kterého však voda v jezerech a řekách příliš nezajímala. Strašlivý šestiruký Bhajráb, démon s velikýma vypoulenýma očima a s náhrdelníkem z uťatých lidských hlav kolem krku, s temně modrou tváří zkřivenou v děsivém šklebu. Ten kolem sebe šířil děs a hrůzu a lidé z něj měli strach, už když jej spatřili. Byl jakýmsi strážcem Bílé bohyně, svojí přítomností ji ochraňoval před množstvím prosebníků, kteří od ní chtěli požehnání, ale většina z nich ji svými starostmi, které byli schopni si vyřešit většinou sami, jenom obtěžovala. Ti když Bhajrába spatřili, raději utekli, a tak se k Táře dostali jenom ti lidé, kteří její požehnání a pomoc skutečně potřebovali, a těch bylo do roka méně než prstů na jedné ruce. Bhajráb trestal i hříšníky, hlavně lidi zlé a lakotné. Tak jednou proměnil úředníka, který od rolníků vyžadoval úplatky, ve vodního buvola a v této podobě se musel plahočit na poli. Jindy zase proměnil zlobivé dítě v opici, a teprve až jeho mamce vyschly oči a už nemohla plakat, vrátil jej do původní podoby. Ovšem odebrat někomu život nebo proměnit člověka

nadosmrti v nějaké zvíře či věc, to bez souhlasu Bílé bohyně nesměl. Často se stávalo, že byli terčem jeho žertů a poťouchlostí i lidé, kteří se vlastně ničím neprovinili. Tak holkám, které si vždy přes poledne na zápraží rozčesávají své dlouhé vlasy, pomocí náhlého větru vlasy zase zacuchal a těm nejhezčím do nich někdy nasadil i vši, snad aby nebyly na svoji krásu takové pyšné. Jindy zase proměnil stařečkovi kouřícímu dýmku voňavé canabis její obsah v smrduté banánové listí, až se zakuckal... Těmito šprýmy se bavil, ale Tára nad nimi přivírala oči a drobnější lumpárničky mu tolerovala. Byl to přece jenom dobrý služebník.

Jednou se však Tára rozhodla, že se dá lidem poznat a půjde je navštívit, aby všichni věděli, jak vypadá, a také aby správně uměli obětovat. Dosud si ji v každém údolí představovali různě a ani obětiny nebývaly vyvážené, někde příliš mnoho rýže, jinde převažovaly zase sladkosti. A tak si řekla, že v tom zkrátka udělá pořádek, a vydala se s celou svojí družinou na cestu do hlavního města království, Káthmándú.

To bylo něco pro Bhajrába. Sotva sestoupili z hor do údolí, začal tančit, křepčit, metat kozelce a skákat do výše. Zvířil při tom tolik prachu, že družina Bílé bohyně nebyla vůbec vidět a vypadalo to, že se krajem pohybuje oblak prachu, z něhož vyskakuje Bhajráb. Když to lidé ve vesnicích a na polích uviděli, začali prchat a schovávat se, kde se dalo, než se Bhajrábův mrak přežene. Když družina dorazila na dohled hradeb Káthmándú, zastavila se a Tára vyzvala Bhajrába, aby raději zůstal před branami a do města nechodil. Měla obavu, že by svým vzhledem a chováním vystrašil i obyvatele hlavního města stejně jako venkovany a narušil by tak chystané oslavy. Bhajráb, ač nerad, bez odmluvy poslechl, posadil se u cesty a jen hrozivě koulel očima. Když se prach usadil, vešla družina za jásotu a vítání do města. Bhajráb se položil do stínu banánovníku a přemýšlel. Měl zde na svoji paní počkat až do skončení oslav, ale kdy skončí, to nikdo nevěděl. Z města bylo slyšet

hudbu a zpěv a večer nad branami vybuchoval barevný ohňostroj. To se opakovalo den co den. Po sedmi dnech se už Bhajráb nudil a vydal se na procházku kolem města, ale sotva jej někdo zahlédl, hned utíkal domů, rodiče schovávali děti a rolníci zaháněli i domácí zvířata a kraj byl najednou tichý a pustý. Lidé měli takový strach, že přestali chodit na pole, přestože byl čas setby, a rýžové sazenice jim začaly hnít a usychat. Bhajráb, i když lidskému světu příliš nerozuměl, věděl, že když se nezaseje, tak se nesklídí a bude hlad. Došlo mu, že svou přítomností způsobil lidem hodně starostí, a rozhodl se to napravit. Práci, kterou udělala celá vesnice za celý den, měl on za pět minut hotovou, a tak se během jednoho dne kolem Káthmándú, kam oko dohlédlo, zelenala rýžová pole.

Ve městě se zatím stále slavilo. Lidé tančili a zpívali na ulicích, každý se chtěl dotknout Bílé bohyně a dostat od ní požehnání. Do královského paláce, kde bohyně se svojí družinou přebývala, přicházeli denně tisíce lidí s dary a obětinami. Hrnčíři ukazovali svou dovednost při zpracování hlíny, truhláři vyráběli stoly a židle, jichž se stále

pro takové množství lidí nedostávalo, kováři kovali, zkrátka každý dělal, co uměl, a chtěl dát něco bohyni a její družině na památku. Démonky a démoni zase učili lidi nové tance a písně, jak správně obětovat a jak stavět chrámy. Ve všeobecném veselí nikdo nevěděl, co se děje za hradbami, a zdálo se, že na Bhajrába všichni zapomněli. Při jednom zvlášť bouřlivém průvodu městem někomu z družiny uklouzlo: „Kdyby tu tak byl Bhajráb! Tomu by se to líbilo!“ „No ano, kde je? Nechali jsme ho čekat před branami a už jsme tu měsíc. Běžte někdo zjistit, co s ním je,“ ozývalo se z davu.

Jeden z nejmladších démonů se tedy šel podívat z hradb a za chvíli se vrátil s tím, že venku se vše zelená, lidé si prozpěvují, smějí se a tančí, ale po Bhajrábovi jako by se zem slehla. Bílá bohyně se rozloučila s králem a vydala se na zpáteční cestu. Měla trochu strach, co se stalo s jejím nejlepším služebníkem, ale také měla výčitky svědomí, že na něj tak trochu zapomněla. Když vyšli z města a procházeli mezi rýžovými poli, ze všech stran se ozýval zpěv a výkřiky: „Bhajráb! Bhajráb!“ Bílé bohyni to bylo divné, vždyť se ho lidé dřív báli a teď o něm zpívají písně. Rozhodla se, že jej půjde hledat sama. Vzala na sebe podobu venkovské dívky a všude, kudy procházela, viděla to samé – tančící lidi na návsích, jak si připíjejí rýžovým pivem: „Na Bhajrába!“ Ale nikdo jí nedokázal povědět, kde je. „Ano, večer tu byl, vypil všechno pivo ve vesnici, ale když odcházel, všechny džbány a konvice byly zase plné! Na Bhajrába!“ To byla nejčastější odpověď.

Bhajráb zatím odpočíval v cannabisovém houští, omámený a prosáknutý rýžovým alkoholem, jehož vůně byla silnější než vůně cannabisových lístků. V takovém stavu jej našla Tára a marně se ho snažila probudit. Na její hlas nereagoval. Začala jej proto něžně hladit a foukat mu do tváře. Bhajráb se trochu probral a v polospánku se domníval, že to je opět další vesnická dívka, která se s ním chce pomilovat nebo alespoň napít. Vzal ji proto kolem pasu, ale sotva se dotkl červeného svátečního sáří, stála před ním místo vesnické dívky Bílá bohyně Tára a smála se. Přiopilý nezbeda se polekal a očekával trest. Za to, že nepočkal na návrat družiny na určeném místě, za to, že se opíjel, a za další nezbednosti, které s lidmi prováděl. Ale Tára se smála ještě víc. Poprvé totiž viděla svého služebníka, že se

něčeho bojí. „Tak povídej,“ vyzvala ho, „co se tu dělo?“ A tak se dozvěděla, že když Bhajráb lidem zachránil úrodu, začali mu přinášet obětiny a mezi nimi i rýžové pivo, výborný čang. To ještě neznal, ale zachutnalo mu natolik, že ostatních obětí, rýže a čočky, se téměř nedotkl. Když si toho lidé všimli a zjistili, že pokaždé „vysuší“ všechny nádoby s tekutinou, obětovali mu napříště už jen alkohol a sladkosti. Zpočátku mu je nechávali u cest a na křižovatkách a v polích, kudy chodil, ale později i na zápraží svých domovů. Pomalu zjišťovali, že Bhajráb není tak hrozný, jak si představovali, začali jej zvát na své oslavy i domů a bez jeho přítomnosti se neobešla žádná svatba, narození mimina, či pohřeb. Ale i Bhajráb poznával, že většina lidí je pracovitá a šikovná, že se dobře starají o své děti a nejsou to žádní šejdiři. Když viděl, že i děti pomáhají rodičům na polích, ještě předtím než jdou do školy, trochu se zastyděl za všechny ty šprýmy, které jim dřív prováděl.

Tára s úsměvem poslouchala, a když Bhajráb dokončil své vyprávění, řekla: „Víš co, když ses tak s lidmi skamarádil a zachutnalo ti jejich pití, jestli chceš, už tu u nich zůstaň a nemusíš se se mnou vracet do hor. Jdi do Káthmándú, a ať tam uctívají tebe. Mě ty oslavy přece jen unavují. Zůstanu raději v klidu u svých jezer a řek.“ Bhajráb se rázem rozzářil jako Sluneční muž, koulel očima, radostí křepčil a vmžiku přeskočil hradby města a dopadl na Durbar square přímo před královský palác a oslavy v ulicích začaly nanovo.

Od těch dob stojí na tom místě Bhajrábova pětimetrová socha, u níž se lidé po celý rok modlí a obětoávají. Později nechal král na zdi svého paláce ještě zhotovit obrovskou Bhajrábovu hlavu, která se ovšem odkrývá pouze o velkých svátcích, jakým je např. Indra Džatra, kdy jí z tlamy tryská rýžové pivo. Tímto způsobem Bhajráb napájí každého, kdo věří, že pivo z jeho tlamy mu přinese štěstí a zdraví po celý rok.

A tak se stal strašlivý démon Bhajráb jedním z nejoblíbenějších bohů v Nepálu. Je tam oficiálně uctíván jako jedno z čtyřiašedesáti vtělení Šivy v podobě boha násilí a hrůzy. Dnes však navenek působí jako pravda trochu divoký, ale přece jen sympatický bůh, kterého si oblíbili i hippies, kteří se do Káthmándú sjížděli z celého světa a své centrum měli nedaleko Bhajrábovy sochy.

Hippies odešli, odešel i král, kterého lidé vyhnali, protože mu byli milejší různí šejdiři a vydřiduši než pracovití rolníci a šikovní řemeslníci, ale Bhajráb zůstal. Stojí před královským palácem, koulel očima a o svátcích běhá s rudou hřívou divoce po ulicích a večer o svátku Indra Džatra mu z tlamy tryská pivo proudem, o čemž se může přesvědčit každý poutník, který v tyto dny do Káthmándú dorazí. I já tam byl a to pivo pil.

(Zpracováno podle nepálských lidových legend a pozdějších hippie příběhů)

Přirozené lesy

Eduard Průša

Měl jsem to štěstí, že mi životní osudy umožnily být a žít většinou v lese. Jako dítě jsem poznával jeho okraje, toulal jsem se hlouběji a hlouběji. Do školy jsme chodili lesem, ale ani o prázdninách jsem se nemohl nabažit těch krásných míst. Když jsem byl zaměstnán v lesním provozu, byl jsem v lese celé dny. V tuhých válečných zimách jsem denně projížděl na lyžích les křížem krážem. Stopy mých lyží roztávaly na jaře jako poslední.

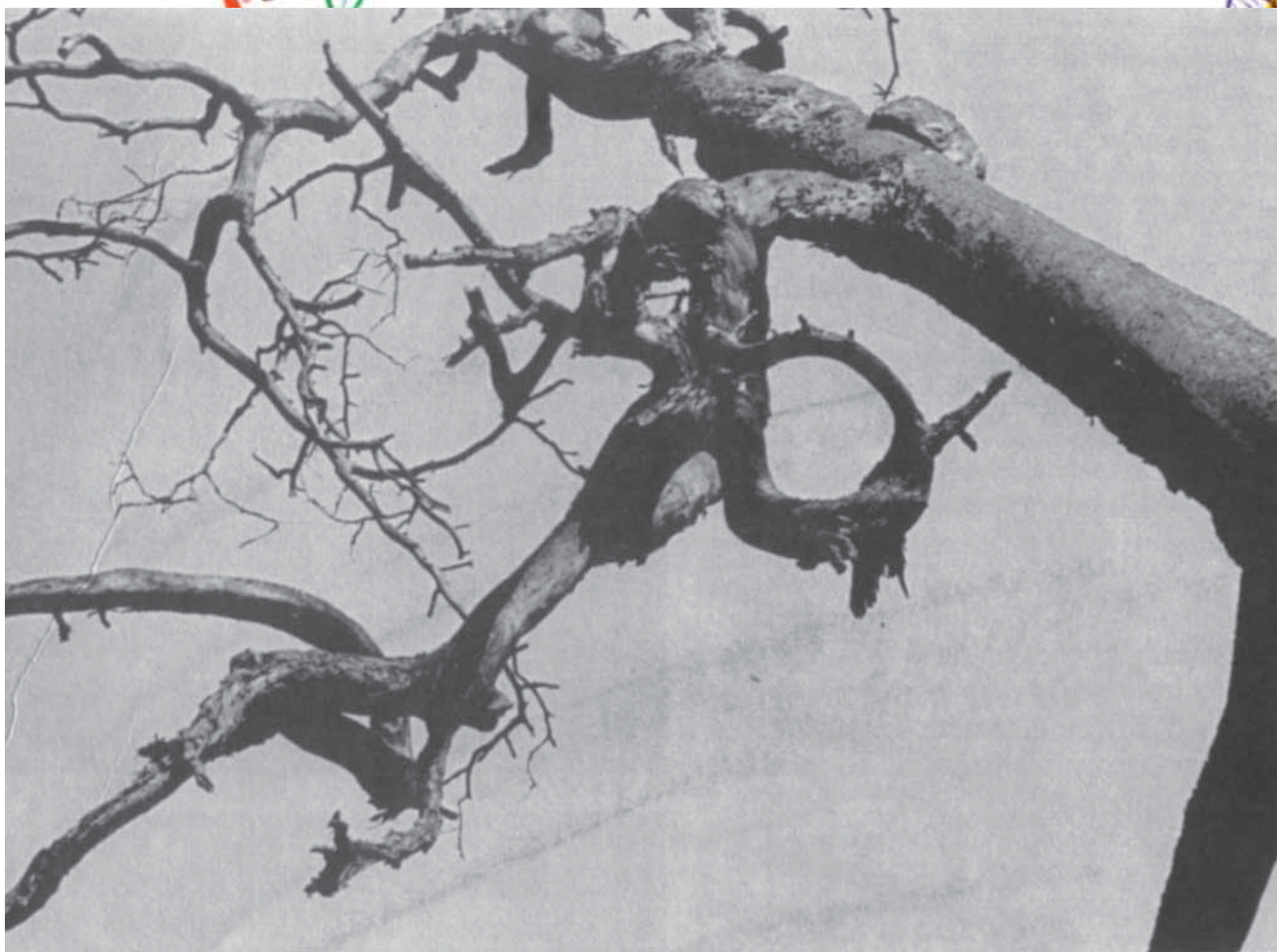
Po absolvování vysoké lesnické školy jsem se stal „taxátorem“, lesním inženýrem, který vyměřuje lesy, zjišťuje a popisuje jejich stav a navrhuje, jak se má v nich dále hospodařit. Každý rok jsem pracoval na jiném lesním závodě, kde jsem dopodrobna poznal všechny lesní porosty. Později jsem se stal „typologem“, specialistou pro průzkum lesních stanovišť, a při tomto poslání jsem poznal většinu lesních závodů Čech a Moravy... To byl již můj zájem profesionálně zaměřen na zbytky přirozených lesů... V nich jsem uskutečňoval ze svého zájmu a v soukromém čase podrobná šetření půdy, rostlinného krytu a stromového patra.

Zpracovávání těchto objektů, zvláště v etapách, kdy jsem prováděl různá šetření zcela sám, mi přinášelo příjemnou pohodu a zvláštní tiché soužití s celým prostředím. Poznával jsem každý strom jako svérázné individuum; některé význačné jedince jsem při dalších pochůzkách již z dálky poznával. Sledoval jsem obvykle postup vegetace od časného jara ještě se sněhem, pozoroval jsem první křehounké lístky v přízemním patře, první byliny a jejich květy, bouřlivý příliv vegetace v několika dnech, kdy se vše měnilo přímo před očima. Zažil jsem jarní záplavy v lužích, brodil jsem se v té nesmírné rychlé vodě, viděl jsem vysokou zvěř plavat a pádit ve vodních gejzírech.

Vnímal jsem bylinný kryt, jeho květy, barvy, vůni, mohutnící vitalitu; jejich kombinace jsem promítal do souvislostí s půdou, humusem, pokryvem stromů a jejich rozpadlými zbytky a snažil jsem se porozumět oné bytostné jed-

notě, která v dílčích životech jedinců skládala jedinečný život celého pralesa. Většinu těchto objektů jsem poznal v různých ročních dobách za rozličného počasí. Nezapomenutelné dojmy zanechaly ve mně letní bouře s hromy, blesky a přívaly vod. Zažil jsem v těsné blízkosti pád starého, mohutného dubu, který padal s hromovým rachotem a zlámal vše kolem. Vícekrát jsem slyšel z dálky hroucení stromů, které takto oznamovaly svůj konec, přechod v opětov-

ný rozpad a v kolébku nových rodů. Tklivé byly poslední slunné podzimní dny s načechraným spadaným listím. Svě kouzlo měly podmracené dny s krátkými, čarovnými a překvapivými průhledy do dolin zalitých hustou mlhou. První poprašky sněhu padaly s tichem snášejících se vloček. Brodílval jsem se tak hlubokým sněhem, že padlé kmeny nebyly v bělostné pokrývce vůbec patrné.

Zvláště soustředěně jsem vnímal živočichy v jejich přirozeném prostředí. Vícekrát jsem zastihl nic netušící zvěř při různých příležitostech, často krát jsme na sebe dlouho zírali. Silné byly zážitky v době říje. Během celé vegetace mě provázely známé a milé hlasy ptáků, kteří zde mají černá hnízdiště v dutinách stromů a bohatý biotop. V jedlo-buko-smrkových pralesích to byl lejsek malý, který mě provázel ve všech objektech a při pochůzkách si mě tito ptáci zpěvem postupně předávali. Vzrušovalo mě houkání holuba doupačka, z dálky jsem věděl o mladých datlech a strakapoudech. Měl jsem to štěstí, že jsem viděl boj čápa černého a jestřába o hnízdo na vysoké jedli a kunu lesní, když převáděla své mladé.

Tyto všechny dojmy jsem intenzivně vnímal a hluboko si je vrýval do paměti s celým rámcem, do něhož byly zasazeny. Byl jsem si vědom toho, že málokomu z dnešních lidí je dáno se přímo dotýkat tepu přírodního dění v jeho prapodstatě způsobem, kdy člověk zapomíná uvědomovat si svoji existenci. Podvědomě jsem pociťoval a stále cítím, že toto byly nejcennější zážitky mého života a že jimi zůstanou, dokud se do jejich oázy budu moci vrátet.

(1990)

Eduard Průša se narodil v roce 1921 jako syn rolníka ve vesničce Pálčice na severozápadním okraji Českomoravské vysočiny. Po ukončení obecné školy absolvoval klasické gymnázium v Praze. Chystal se studovat medicínu, ale zavření vysokých škol v roce 1939 mu znemožnilo stát se lékařem. V nouzi mu pomohl přítel lesník František Ziedler, který ho přijal jako výpomocného hajného na polesí Jizbice, kde se později stal lesním praktikantem. Tímto přímo osudovým krokem se zcela změnil jeho životní plán. Po krátké době začal brát lesařinu velmi vážně – jako své životní poslání. Po válce vystudoval lesnickou fakultu ČVUT v Praze a celý život pak pracoval jako lesní inženýr.

OLIVKA
DÍVNÁ
PŮNGLE.

Jak zasadit strom

V naší dílně jsme si ukázali, jak vyrobit různé věci, ať už z odpadu, tak aby získal nové uplatnění a neskončil bez využití na nějaké skládce, nebo z levného materiálu, aby si je mohl dovolit takřka každý. Nikdy jsme však ještě svojí prací neměnili naše okolí a nezacházeli s živým organismem. Strom je živý organismus, a proto je sázení stromů poměrně složité, takže musíme začít aspoň ve stručnosti úplně od začátku.

První otázkou, na kterou si musíme odpovědět, než se pustíme do sázení stromu, je: PROČ? Proč bychom strom či stromy měli vůbec sázet? Tato otázka bezprostředně souvisí s otázkou: KAM? Na ni navazuje otázka: CO? Jaký strom bychom měli sázet (jaký druh, jak starý/velký, zda ho sázet s hliněným balem či bez něj apod.)? A konečně poslední otázka: JAK?

Stromy měly v životě lidí vždy významnou úlohu, v některých kulturách je lidé uctívali. Stromy také podporovaly lidskou představivost a sloužily jako obraz pro znázornění některých oblastí života; známe strom vědění nebo například rodokmeny, které byly často znázorňovány právě jako strom s rozsáhlou rozvětvenou korunou. Stromy se také často sázejí na památku nějaké zvláštní události a stávají se tak jakýmsi živými pomníky.

Ale to vše pro nás dnes už není většinou příliš důležité, zajímají nás spíše praktické důvody. Tyto praktické důvody si rozdělíme podle toho, kam chceme strom zasadit – jestli u domu, ve městě, či podél cesty nebo silnice, zkrátka v blízkosti lidských staveb, či ve volné přírodě.

Když se vydáte na výlet do hor, můžete si povšimnout, že u většiny starých bud a domů je v těsné blízkosti strom. Tyto stromy se sázely zejména proto, aby jejich koruny tvořily příjemný stín a zvlhčovaly a ochlazovaly vzduch v jejich bezprostřední blízkosti a aby jejich kořeny naopak vlhkost půdy snižovaly. Mimo tuto funkci stromy také nahrazovaly hromosvod. Důvody, proč sázet stromy ve městech a podél komunikací, lze shrnout takto: snižují teplotu vzduchu, zvyšují vlhkost vzduchu, tvoří stín, snižují prašnost, pohlcují těžké kovy, snižují rychlost větru, snižují hlučnost, zkrášlují naše okolí a mnozí tvrdí, že mají příznivý vliv na naši náladu.

Proti těmto důvodům se dnes stále častěji ozy-

vají hlasy těch, kteří by stromy ve svém okolí chtěli raději kácet než sázet. Ti nejčastěji říkají, že stromy poškozují okolní stavby, tvoří alergenní pyl, jsou nebezpečné (lámání větví apod.), jsou nákladné na údržbu a dělají nepořádek (mnoho z nich na podzim shazuje listy). To vše se však dá řešit vhodným výběrem dřeviny, vhodným umístěním a vhodnou péčí.

Stromy ve volné krajině se sází často pro hospodářské účely, tedy aby bylo dřevo nebo ovoce, ale mají i další funkce: zabraňují například erozi (odplavování či „odfoukávání“) půdy, zadržují vodu a brání povodním, zvyšují množství druhů rostlin a živočichů v dané krajině, mají příznivý vliv na klima, zpříjemňují nám chvíle odpočinku.

Když už víme, kam chceme strom zasadit, a tedy i to, proč ho tam chceme zasadit, můžeme zvolit druh stromu, který bude ono místo zkrášlovat po řadu let.

Stejně jako každý člověk má jiné požadavky a záliby, i každá dřevina má jiné nároky na místo, kde se jí bude dařit. Stromu se bude nejlépe dařit tam, kde by rostl, kdyby člověk nezasahoval do přírodního dění. Na tomto stanovišti bude nejméně náchylný k nemocem a zraněním (způsobeným větrem, mrazem, sněhem) a bude nejodolnější vůči škůdcům.

Pro výběr vhodného druhu tedy potřebujeme vědět, v jaké nadmořské výšce je místo, kam chceme strom zasadit, jaké tam jsou roční srážky, průměrná roční teplota, složení půdy (k tomu nemusíme často dělat žádný rozbor, protože to poznáme podle květin, které na daném místě rostou), množství světla, hladina spodní vody, zda je to místo vystaveno častému náporu větru, zda je na daném místě nějaké znečištění (vody, půdy, vzduchu apod.). Ve městech se k těmto informacím přidávají další – jaký tvar má koruna daného stromu, zda mu padá listí, zda produkuje pyl, je jedovatý, má trny, je odolný vůči městskému znečištění apod. Vzhledem k tomu, kolik informací potřebujeme mít, bude nejlepší se poradit s nějakým odborníkem nebo sázet stromy s někým, kdo nám vše potřebné připraví či nám s výběrem pomůže.

Podle toho, kam a jaké množství stromů sázíme, volíme i stáří/velikost sazenice. Můžeme zasít

semeno či zasadit drobnou několikaletou sazenici bez kořenového balu (bez hlíny, která je kolem kořenů), nebo starší a větší strom s kořenovým balem. Při rozhodování nejčastěji hraje roli cena sazenice a naše schopnost přepravit ji, dále datum naší výsadby (sazenice bez kořenového balu můžeme sázet jen v období, než stromek začne pučet či až mu opadají listy). Do měst je vhodnější sázet starší stromy s kořenovým balem.

Konečně jsme se skrze namáhavé zkoumání a hledání informací, listování knihami a surfování po internetu dostali k samotnému sázení. Protože si tu nemůžeme povědět o všem, vybereme si sázení v krajině, a to malého stromku jedle bez kořenového balu přibližně v 800 metrech nad mořem na stinném (pod dospělými stromy) a svěžím stanovišti.

Co budeme potřebovat? Jediný nástroj, který použijeme, je tzv. sekeromotyka. Dál budeme potřebovat kbelík, do kterého si dáme sazenici

stromu, aby mu nevyschly kořínky, než ho zasadíme. Čím kratší dobu bude stromek nezasazený, tím větší šanci má ujmout se, proto se sází hned

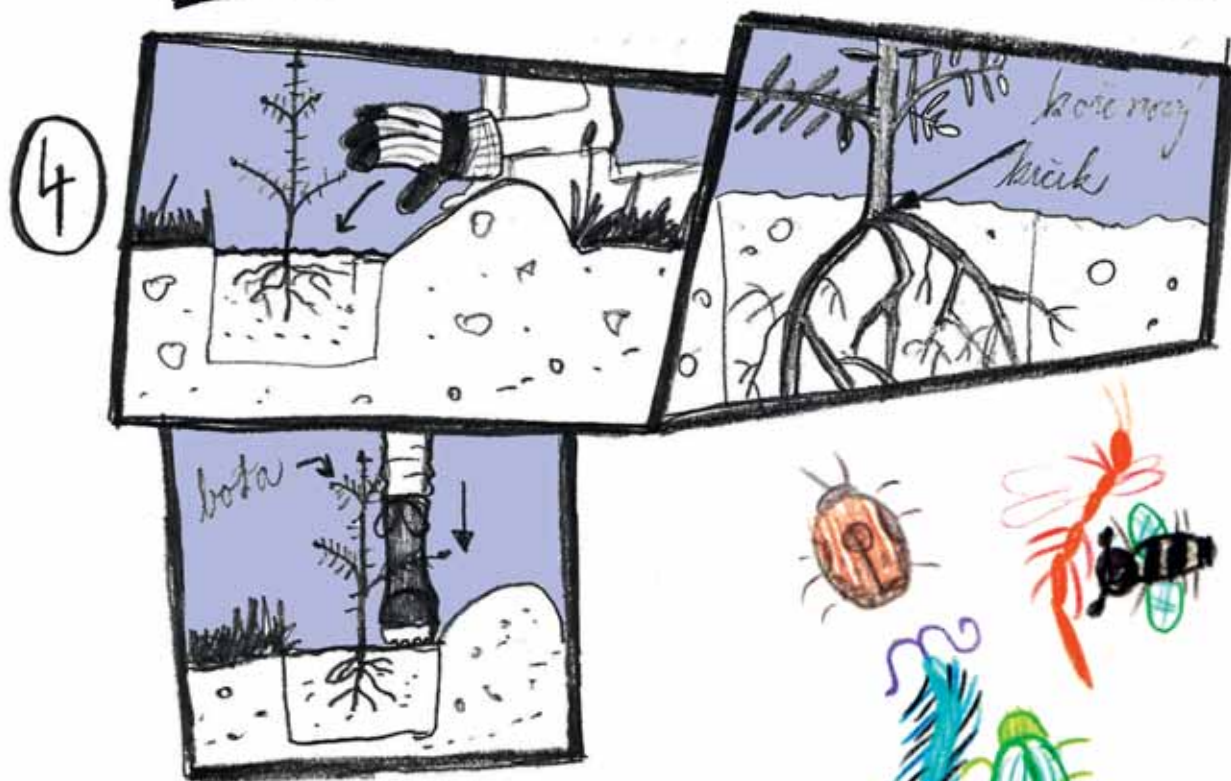
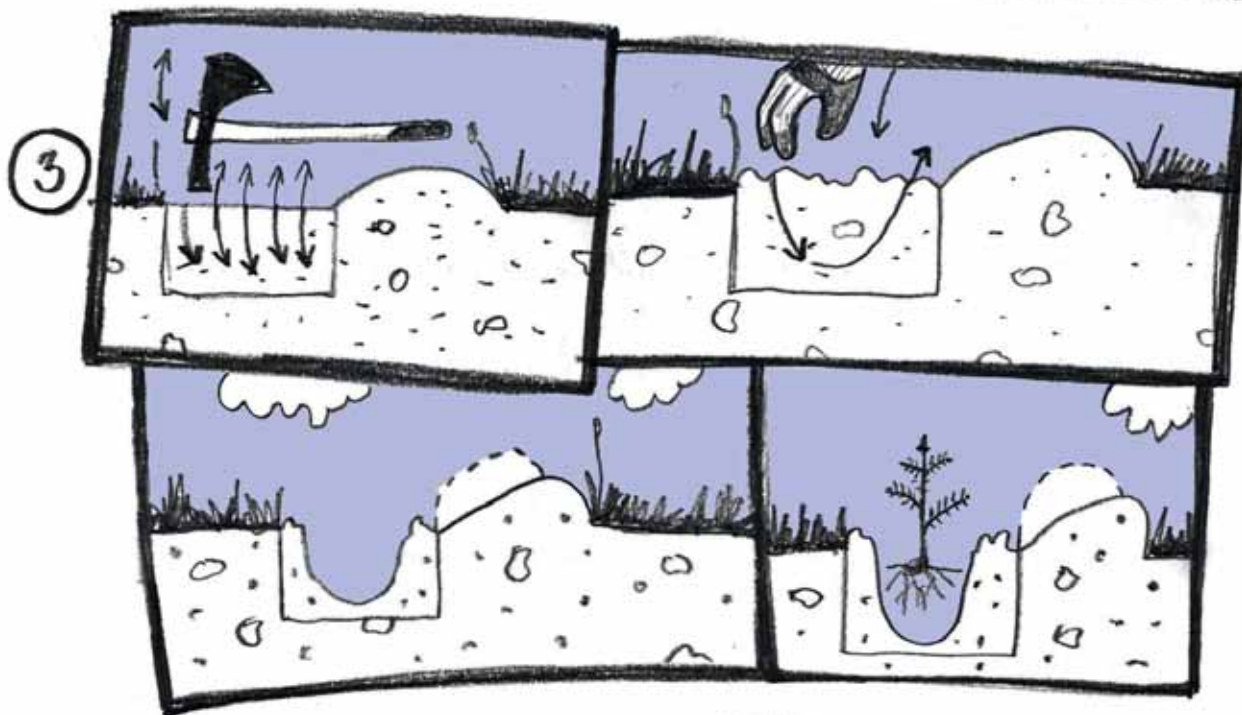
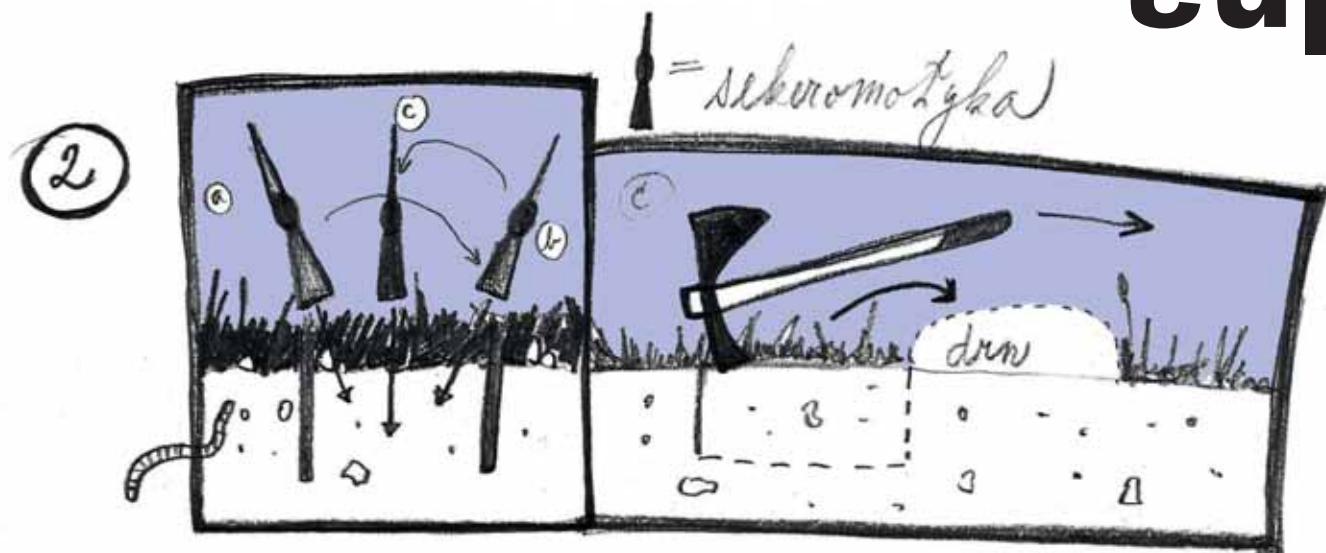
v den, co si ho opatříme, nebo prostě sazenici tzv. založíme – zakopeme kořen pod zem poblíž místa, kde budeme sázet.

Sekerou odsekne drn nejdříve na jedné straně jamky a poté na druhé (velikost jamky volíme podle velikosti kořenů našeho stromku), poté motykou drn odhrneme (obr. 1, 2).

Na vzniklé ploše nakopeme motykou zeminu a důkladně ji prokypříme. Rukou nakypřenou zeminu poodhrábneme a dáme do vzniklé jamky stromek tak, aby jeho kořínky nebyly smotané do klubka, ale rozprostřené po jamce. Zkontrolujeme, jestli je stromek rovně (obr. 3).

Přihrneme kořeny zeminou tak, aby zakrývala kořenový krček (obr. 4), ale aby stromek nebyl příliš „utopený“ – větvičky nesmí mít pod hlínou. Pak zeminu přišlápneme (pozor, ať při tom stromek nezraníme) nebo udusáme rukou. Po zasazení ověříme, zda stromek v zemi drží, což zjistíme tak, že opatrně zataháme za jeho horní část. Nyní je připraven růst a čelit různým nebezpečím. Jaká nebezpečí ho můžou potkat, si můžeme přečíst třeba v románu Jana Vrbý *Borovice*.

O tom, jak o náš stromek pečovat a před čím ho chránit, si povíme někdy příště.

Odbory

Naposledy jsme se v Černo-červené škole dozvěděli něco o družstvech a o tradici 1. máje a tato dvě témata nás nepřímo vedou k dalšímu – k odborům.

Když jsme mluvili o družstvech, zmínili jsme, že jsou výjimečná, protože většina pracujících lidí nejsou podílňáci (spoluvlastníci), nýbrž zaměstnanci, nepracují tedy v družstvech, ale v dnes běžných firmách, podnicích a úřadech, kde si zaměstnavatel najímá jejich práci a určuje podmínky, za jakých budou jeho zaměstnanci pracovat. A protože tyto podmínky byly a často stále jsou pro pracovníky nevyhovující, začali se zaměstnanci v jednotlivých podnicích a posléze často v celých hospodářských odvětvích sdružovat a kolektivně žádat od zaměstnavatelů a státu různé změny a důstojnější podmínky k práci. Pokud by se svých nároků dožadovali jako jednotlivci, nikdy by nemohli uspět, protože by je zaměstnavatel ve většině případů vyhodil nebo by jim vyhozením pohrozil a na jejich požadavky by nepřistoupil. Když však pracující vystoupí kolektivně, nemá to zaměstnavatel tak snadné, protože propuštění všech zaměstnanců by pro něj často znamenalo zastavení činnosti jeho podniku, úřadu apod. Hrozila by mu tím ztráta zisku nebo dokonce celé živnosti. Toto riziko zaměstnavatelé často obcházejí tím, že svůj podnik přesunou do míst, kde lidé mají menší práva, a tudíž neprotestují, nebo přijímají uchazeče s nižšími nároky – v horší životní situaci, zpravidla imigranty.

Tím, že se zaměstnanci začali organizovat, alespoň částečně vyvážili mocenskou nerovnováhu mezi nimi a jejich zaměstnavatelem: zaměstnanci hrozí zaměstnavateli zastavením své činnosti (stávkou), zaměstnavatel hrozí svým zaměstnancům tím, že přijdou o práci.

Lidé sdružení v odborových organizacích v minulosti vymohli zaměstnanecká práva, z nichž dnes mnohá považujeme za naprosto samozřejmá. Ostatně i právo sdružovat se a organizovat (tzv. koaliční právo) si museli dělníci vydobýt soustavným tlakem na stát a zaměstnavatele (v roce 1870 Rakousko-Uhersko vydalo zákon o koaliční svobodě, který umožnil oficiální vznik odborových organizací). Kromě prosazení osmi-

hodinové pracovní doby, která se dnes už opět na mnohých pracovištích nedodržuje, se odbory podílely na omezení a posléze zákazu práce dětí, na zavedení různých předpisů týkajících se bezpečnosti práce a základních hygienických podmínek na pracovištích. Odbory pomohly vybojovat zákony o podpoře v nezaměstnanosti, o podpoře v době nemoci či při trvalém zdravotním postižení; přispěly i k uzákonění nároku na dovolenou a ke zlepšování životní úrovně pracujících (zejména bojem za zvyšování mezd – výplat). Kromě těchto bojů souvisejících s prací a zaměstnáním odbory často vystupovaly i s požadavky, které se na první pohled práce přímo netýkaly. Některé odborové svazy se postavily proti válkám, proti věznění lidí kvůli jejich politické příslušnosti a také se účastnily většiny moderních revolucí, včetně té v roce 1989.

Hájit práva zaměstnanců, dohlížet na jejich dodržování a domáhat se zvýšení či alespoň udržení životní úrovně pracovníků nejsou jediné úkoly, které odbory mají. Podle řady anarchistů a radikálních odborářů by odbory měly mít také vzdělávací funkci, měly by seznamovat zaměstnance s oborem, ve kterém pracují, s technikou, s řízením podniku apod., a to proto, aby v budoucnu pracující nemusel být již zaměstnancem, ale mohl být podílňákem, aby z jeho pracoviště mohlo být družstvo, kde bude rozhodovat o jeho chodu a vedení. Odbory by proto podle některých měly být řízeny svobodně, tak jako budoucí podniky a celá společnost, bez šéfů a nadřízených, s demokraticky volenými delegáty (lidmi, kteří budou zastupovat jejich družstvo, hospodářský odbor atd. na různých jednáních), bez jednoho řídicího centra, ale s řadou lokálních odborových sdružení, která by vysílala své

zástupce na jednání a sněmy na vyšších organizačních úrovních.

To je ale pouze jeden z myšlenkových směrů, který o úloze odborů uvažuje. Odbory se totiž nedělí jen podle toho, v jakém odvětví pracují jejich členové, a dost často se dělí i na základě názorů jejich členů, podle politické příslušnosti nebo víry (existují například křesťanské odbory).

Hlasy mnoha odborářů o tom, že by odbory neměly sloužit žádné straně, často nebyly vyslyšeny a odbory byly zneužívány k prosazování různých politických stran a jejich zájmů. Jejich způsob organizování často neodpovídal ideálu, o kterém jsme hovořili výše, ale podobal se spíše organizaci podniků, v kterých členové odborů pracovali a proti které se často bouřili. Kromě toho se stává, že čelní představitelé odborů mnohdy podléhají korupci a namísto hájení zájmů členů odborů sledují vlastní zájmy a přistupují na dohody a kompromisy, které nejsou pro zaměstnance výhodné. Největší ránu v důvěru odborů u nás zasadil tzv. komunistický režim, který zrušil mnohost a rozrůzněnost odborových organizací a zavedl Revoluční odborové hnutí (ROH), které přímo podřídil svým totalitním cílům. Po roce 1989 byla však opět obnovena rozmanitost odborových organizací, které se dnes sdružují v Českomoravské konfederaci odborových svazů (ČMKOS), jež jedná s představiteli vlády a státu a účastní se tzv. tripartity (jednání vlády, zaměstnavatelů a zaměstnanců).

Odborové hnutí tak v historii hrálo jak pozitivní, tak negativní úlohu, tu negativní zejména tehdy, když se zpronevěřilo původním důvodům, kvůli kterým vzniklo.

Dluh

V jedné vesnici žil sedlák, Čupera se jmenoval, měl hodnou ženu, která ho měla ráda a on měl rád ji, ale kromě toho měl taky jednu obrovskou neřest, totiž že hodně pil. Nestřídmé pití a jeho časté opilství ho, jak už to bývá, přivedlo do tíživé situace. Neměl peníze a hospodářství řádně nespravoval. To pohotově zavětril elegantní pán v nóbl obleku, který byl hned ochoten mu podat pomocnou ruku – ano, byl to čert. A jak už to tak u čertů bývá, bylo to pochopitelně něco za něco. Čert mu nabídl, že mu zorá pole a vylepší hospodářství výměnou za to, že mu dá to, co neví, že doma má. A protože byl náš sedlák Čupera ve velice zoufalé situaci, po krátkém zamyšlení

smlouvu podepsal. Dohodli se, že si čert pro onu věc přijede na podivném tvorů, pokud by mu však Čupera přijel naproti na ještě podivnějším stvoření, pak by smlouva pozbyla platnosti. Čupera se vším souhlasil, když však přišel domů, všechna radost ho přešla – dozvěděl se, že bude mít syna. Od té doby ho zaměstnával strach natolik, že zapomněl i pít. V den, kdy měl svého syna předat peklu, potkal starou nuznou žebračku, o kterou nechtěl nikdo ani pohledem zavadit. Čupera se jí svěřil se svým trápením a žebračka mu poradila, ať přinese med, peřinu a koňský ohon. Zatímco sedlák vyhlížel čerta, stařena se natřela medem, polepila se peřím

a připnula si ohon. V okamžiku, kdy se čert objevil na obzoru, Čupera naskočil na stařenu a vyrazili mu společně naproti. Když je čert spatřil, dal se do smíchu. Syna do pekla už nechtěl a za to, že stařena Čuperovi pomohla v těžké chvíli, ji odměnil tím, že jí odpustil všechny hříchy. Štěstí však netrvalo dlouho, spolu se strachem od sedláka odešla i střídmost a on znovu propadl alkoholu a pil tolik, že o vše přišel. Tentokrát se vydal za čertem sám, čert mu nabízel různé služby, jak mu zoře pole, dodá takový a takový stroj apod., ale Čupera řekl, že jediné, co chce, je přestat pít. Čert mu přání původně nechtěl splnit, vymlouval se, že peklo tu není od toho, aby dělalo dobré skutky, že pouze obchoduje, ale když Čupera nabídl vlastní duši, čert polevil a slíbil mu, že z něho udělá abstinenta. Dohodli se, že svou duši Čupera předá v momentě, kdy opadá listí z dubu. Čert svůj závazek splnil a sedláka závislosti na alkoholu zbavil, na podzim, když opadalo všechno listí, si přišel pro Čuperovu duši, Čupera se však zasmál a ukázal na duby, kde bylo listí sice suché, ale drželo pevně na větvích a bylo tomu tak po

celou zimu, dokud nevyrostlo nové. Tak sedlák podruhé přelstil čerta.

Možná se divíte, že v Černo-červené škole vyprávím pohádku (jmenuje se Až opadá listí z dubu a je z knihy Fimfárum, kterou napsal Jan Werich), ale věřte, že právě v pohádkách a jiných příbězích se často skrývá víc než v leckterých učebnicích. Díky panu Čuperovi si dnes můžeme názorně ukázat, co je to dluh a jak vlastně funguje.

K nešťastnému panu Čuperovi, který si myslel, že už nemá co ztratit, přišel sám čert a ochotně nabídl pomoc. Tato pomoc však nebyla nezištná, čert požadoval za trochu obilí a mléka, kterého se díky čertově pomoci sedlákovi po celou dobu platnosti jejich smlouvy dostávalo, jeho dítě – člověka. Dluh je tedy slib, který je většinou uzavírán mezi nerovnými partnery – zoufalý Čupera a mocný čert. Samozřejmě, že i chudí si půjčují mezi sebou, ale většinou bez úroku (tedy to, co ti půjčím, vrátíš, až budeš mít, nic víc, nic míň) a někdy ani nedoufají, že se jim půjčená částka vůbec vrátí. Jejich půjčka je tak často spíše darem, a takhle to většinou funguje i mezi bohatými. Dluh s největšími dopady, dluh, který je nejčastější, vzniká, který je považován za posvátný a nutně platný, bývá dluhem mezi nerovnými partnery. Dluh je také velmi často nepřiměřený – v našem příběhu se směňuje jídlo (obživa) za člověka a posléze za lidskou duši. V tom se skrývá velký kus pravdy, protože historie dluhu je velmi těsně spjata s otroctvím. Zadlužení lidé neschopní splácet se často stávali otroky a není to moc jiné ani dnes, protože dluh člověka svazuje a omezuje jeho chování. Ten, kdo dluží, si nemůže dovolit přijít o práci, nemůže riskovat (má strach, stejně jako měl Čupera, když se bál o syna, a proto přestal pít) a tak často v práci setrvává, i když má špatný plat a špatné pracovní podmínky, přijímá většinou jakoukoli práci za jakýchkoli podmínek. Podle Aristotela, antického filozofa, není otrok ten, kdo je podroben nátlaku nebo k něčemu nucen, ale ten, jehož veškerá činnost slouží zájmu někoho jiného (tedy člověk, který prodá svou „duši“, upíše se peklu). I dnes většina dlužníků (zejména těch, kteří si nepůjčují proto, aby mohli začít třeba podnikat, ale proto, aby měli na základní životní potřeby) musí dělat vše, aby splatila svůj dluh, vše činí v zájmu věřitele (toho, komu se dluží). V podobné situaci se

navíc může ocitnout celý stát, kterému věřitel diktuje a přikazuje, jak se bude muset chovat. Čupera nejdřív dostal svou odměnu (zorané pole, abstinenci) a až potom měl platit, vzdát se své duše. Proto řada historiků říká, že byl nejdříve dluh a až potom peníze. Nebylo to tak, že před penězi by existoval směnný obchod, kde si lidé vyměňovali na trhu krávu za 4 zajíce, a když ten, co měl krávu, nechtěl zajíce, tak se výměna nekonala. Peníze nevznikly proto, aby směna byla snazší a jednodušší a nedopomohly k tomu, aby vzniknul dluh. Spíše tomu bylo tak, že když byl někdo, kdo potřeboval krávu, a někdo, kdo ji měl, a nepotřeboval ji, tak ji onomu člověku dal a vznikl tak dluh, a onen člověk si byl vědom svého závazku a ve chvíli, kdy měl něco, co onen bývalý vlastník krávy potřeboval a on ne, tak mu to dal a dluh byl zrušen. Peníze slouží jako měrná hodnota dluhu, peníze závisí na dluhu. Metry měří rozlehlost prostoru, litry objem a peníze jsou mírou dluhu. Avšak dluh může existovat i bez peněz.

Poslední, co si řekneme o dluhu, je to, že v některých starých jazycích, jako je např. starořečtina, je výraz pro dluh stejný jako pro hřích. A v některých náboženstvích se považuje za posvátné právě odpuštění hříchů/dluhů (spása, vykoupení), což můžeme vidět i v naší pohádce. Stařena, která kdysi pila a žila hříšným životem, pomůže Čuperovi zbavit ho jeho dluhu a za tento skutek jí čert odpouští její hříchy. Zrušení slibu, který je

pro druhého tíživý, by mělo být větším dobrem než dodržení slibu.

Je třeba si tedy dávat pozor na čerty, kteří chodí často za chudými a zoufalými lidmi (kteří se ne vždy dostanou do problémů kvůli pití či nestřídmosti, jak to bylo u Čupery), často lidmi málo vzdělanými a nezkušenými a nabízejí jim různé smlouvy, které jim slibují zorané pole za prodanou duši. Tito lidé dost často ani nevědí, co slibují a co všechno může následovat. Lichvářů, vymahačů pohledávek a exekutorů, kteří přijíždějí na podivném tvoru, je čím dál víc a živí se tím, že uvrhují lidi do pekla (ale jsou často také schopni zachovat se stejně jako čert ve zfilmované verzi téhle pohádky, který skočí na dub a začne z něj listy shazovat).

Není dluh jako dluh, vždy záleží, kdo co komu dluží a za jakých podmínek. Sliby se mají dodržovat, říkají nám rodiče od mala, ale jsou sliby, které jsme nedali nebo jejich dodržení spáchá víc morální škody, více zla, než je pouhé nedodržení slibu, a k těmto slibům je dobré říct „až opadá listí z dubu“. Velká část lidí, kteří kvůli dluhu trpí, si totiž nikdy nežila takzvaně nad poměry, jak se nám to někteří politici snaží namluvit, a u těch, kteří se dostali do potíží stejně jako pan Čupera, se lichváři-čerti snaží jejich situace zneužít. Nedivme se, že se čert ošíval, když Čupera nechtěl další stroje a další zoraná pole, ale chtěl vyřešit svůj problém tím, že se odnaučí pít – pro čerta to znamenalo konec jeho kšeftů.

CHROCH V VZDELANE PRASE

A PŘIBĚHL LEV, CHÝTNUL SE SE ŘEDITELM ZA RUKU A ZAČAL SE HO ZASTÁVAT

JAK HROCH BUŘIČ RADIL, TAK PRASE UDEĚLALO. A ZAČALO UČIT ZVÍŘÁTKA, KTERÁ MĚLA O JEHO VĚDOMOSTI ZAJEM.

Když nehrajeme v kapele, tak hrajeme v jiný kapele

Rozhovor s kapelou Křikzticha

KŘIKZTICHA je hiphopová kapela se sociálně/politicky kritickým textama. Řídíme se duchem Do It Yourself, vzešli jsme z hardcore/punkových vod a podporujeme anarchistické, antifašistické, antiautoritářské, protisexistické a zvířecoprávní aktivity. My nediktujeme, na drahý hadry nemáme prachy a místo zlatých řetězů nás svazují okovy tohoto systému. Chceme něco předat dál, jestli si z toho něco odneseš, není to určitě výhra, ale třeba tě to někam posune.

Jak byste popsali hudbu, kterou hrajete?

Nerv: Je to takovej mix postojů a pohledů. Z mého pohledu to vyjadřují různé věci, který se doplňují, nebo naopak vyvracej navzájem a je to takovej pohled, ze kterýho si každý může vzít to, co se mu zrovna hodí, nebo to, co potřebuje ke svému dalšímu fungování. My mu dáváme jenom podnět, sbírku, ze který si každý může vzít, co chce. Jde prostě o to dát volbu něčeho jinýho.

Smrd: Pro mě je hudba, kterou hrajeme, jenom atmosféra, která doprovází slovo. Základ je, aby se mi líbila, takže ta hudba je různá. Hudbu sami většinou neděláme, jen některý beaty děláme sami, jinak nám to dělají kamarádi nebo si to někde stáhneme na internetu. Pro mě je to hlavně atmosféra, ta je základní. Není to ani hudba, spíš zvuky a atmosféra. Já tu hudbu mám rád stejně jako jakoukoli jinou hudbu (mohl by to klidně bejt folk), a spíš mě tam baví to mluvení. Nějaký ty náboje v té hudbě, a ty jsou stejně v country jako v elektro hip hopu.

Jak a proč jste začali hrát? Kdy jste vystupovali poprvý?

Kolona: Začali jsme hrát v říjnu 2010 a poprvý jsme vystupovali v Jihlavě, podruhé na Slovensku v Bratislavě.

Smrd: Já si pamatuju, kdy to bylo poprvý, protože se tam zrovna ocitla moje máma, a já jsem měl tehdy jednu písničku, kterou jsem tam hrál jako druhou nebo třetí, a ta byla pro mámu, o tom, že jí dávám málo a měl bych víc. To pro mě bylo takový dojemný. Ach!

Začali jsme hrát kvůli tomu slovu. Chtěl jsem něco říct. A pak jsem v tom slovu našel i oblibu, takže mě baví ještě si s tím hrát. Věnuju tomu svůj volnej čas.

Kolona: Já jsem vždycky hrál v nějakých kapekách, v jedný jsem zpíval, byla to klasická punková kapela, taková ta lopatoidní, a hrozně mě bavilo tam psát texty. A pak když jsme se rozpadli, tak jsem neměl žádný ukojení toho psaní. A když už jsem psal, tak mi přišlo dobrý najít nějaký způsob, jak to říct i víc lidem, a pak vlastně přišel kamarád, kterej mi dal první hiphopovou kapelu, která měla dobrý texty (do té doby jsem slyšel jen hip hop s textama, co nebyly o ničem), tak jsem si říkal, jó, to je dobrej nápad, jak to strčit do muziky. A tak to bylo jasný, ten hip hop.

Smrd: Je to jednoduchý, člověk si sám může pustit nějakou písničku a do ní říct to, co zrovna chce říct.

Kolona: A může to říct i na ulici.

Smrd: Může to říct i bez té písničky, může se držet jen nějakýho rytmu, tleskání, třeba jen tleskání v hlavě.

Kolona: Je to prostě dobrej nástroj.

Smrd: Nemusíte si kupovat bicí a kytary a bedny za dvacet tisíc. Nemusíte ani nic umět, jen chtít něco říct.

Nemusím vůbec nic umět, a můžu to dělat? Přece ty lidi, co je stojí za to poslouchat, něco uměj.

Nerv: To záleží na tom, co od toho ty lidi čekaj nebo co chtěj předávat. Kolikrát někomu stačí, aby byl slyšenej.

Smrd: No já mam třeba i jinej projekt, kterej nikdo neposlouchá, protože je to takový těžko srozumitelný. Ale mně to tak úplně nevadí, že se to nedostalo ke všem, ke kterejm se to mohlo dostat. Je to na dlouhý lokte. Měl jsem potřebu nějakym způsobem to vypustit a ta hudba mě inspirovala zrovna k tomu slovu a je to třeba takový pseudosurrealistický. Beaty jsou od producenta, kterej dělá i pro Křikzticha, dělá takový rozklepaný elektro.

Čím se ještě zabýváte ve volným čase?

Kolona: Někdo staví výtahy...

Smrd: To není volnej čas.

Kolona: Je, je to volnej čas, ukradenej volnej čas. Měl by to bejt volnej čas. My jsme teďka prostě začali všichni pracovat.

To je první takovej zážitek?

Smrd: První trvalejší. Předtím to byly takový úseky práce, ale teď to vypadá, že práce nás chce až do důchodu.

To je blbý?

Smrd: Ale ne, to není všechno úplně marný. Akorát mi to poznamenává dost náladu na to, co si mám vybírat za činnosti ve volném čase, takže pak často jen ležím.

Nerv: Já třeba ve volném čase hodně hraju šachy. To je činnost, která mě učí, jak bejt důslednej a přesnej. Celkově mě to do života hrozně posiluje, je to taková forma, kde se i vybiju, je to agresivní. Vono se to na první pohled nezdá, ale jsou tam veliký epický bitvy, agresivní, plný zvratů, plný děje. Je to možná divný, ale hrozně mi pomáhá vyplňovat takhle volnej čas. Abych si odpočinul a zároveň u toho úplně neotupěl.

Čím dýl budete pracovat, tím lepší možná budou vaše texty.

Kolona: Možná našťavanější? Mě to asi baví, pracovat.

Smrd: Ty máš takovou práci s lidma. Já mam s materiálem.

Já třeba ještě chodím rád do přírody. Takový ty čundry, to mam hodně rád, to je sezonní, v zimě ne, ale mam rád léto.

Kolona: Děláme spoustu různějch věcí. Když

nehrajeme v kapele, tak hrajeme v jiný kapele a jezdíme po koncertech. Ještě taky děláme časopis.

Hrajete spíš pro velký nebo vaše muzika zajímá i děti?

Kolona: Může to poslouchat i dítě v bříše.

Nerv: Já myslím, že kolikrát mam v těch textech i obrazy, u kterejch nevím, jestli by z toho mohlo mít dítě rozum. Nebo i ten dospělej. Kolikrát ani já. Kolikrát ten text i pro mě samotnýho vyzní úplně jinak, najednou v tom slyším jinej význam. Může ho poslouchat, kdo chce, ale je otázka, co si z toho vezme. Myslím, že je to dost otevřený. Lidem vždycky běží něco v hlavě, někam jdou, někam spějou a vnímají různý podněty, který přepracovávají k dalšímu svému uvažování. Je to normální, jako u kterýkoli jiný formy. Já mam třeba mladýho bráchu a von fakt dokáže vnímat věci na vysoký úrovni.

Kolona: Mnohem víc než ty dospělí.

Nerv: A stejně tak znám spoustu mladejch lidí, deset jedenáct let, který vnímaj některý věci dost podobně jako já. Záleží na tom, co si kdo z toho potřebuje vzít.

Kolona: My jsme taky děti. A posloucháme to. Co si budem říkat, posloucháme nejvíc sami sebe. Jsme prostě egoisti, a proto děláme hip hop.

Smrd: Kolikrát je otázka, jestli je ta forma pro děti. Jestli je lehčejc poslouchatelná. Ta hudba jako taková. A to je myslim beat od beatu. Ně který jsou melodický, nejsou krkolomný, a některý se leckomu nelíbí. Nemůžu taky říct, že by děti měly nějaký jednotnej vkus. Ani to nechci říct a byl bych rád, kdyby to bylo naopak.

Co si myslíte o časopisu od dětí?

Smrd: Já když jsem to viděl poprvý, tak jsem byl překvapenej. Než jsem se na to koukl, myslel jsem, že je to pro děti, klasická nalejvárna. Ale to byl jen první dojem.

Nerv: Myslim, že děti mají hroznou sílu, ač nevědomky, a možná některý dospělí toho trochu zneužívaj. Každý hledá nějaký to svoje štěstí v životě, a když ho nemůže najít, tak si nakonec najde partnera a udělá si dítě, a ty děti jsou hrozně silný prvky. Já třeba vnímám lidský myšlení jako další prvek, jako třeba železo, a děti jsou natolik silný, je v nich tolik energie, že jsem hrozně rád v jejich společnosti – ač z nich tu energii i já saju a cejtim se trochu blbě. Vyzařujou prostě štěstí a energii, a proto myslim, že je dobře, když budou dělat časopis nebo cokoli, dokud nejsou úplně ovlivněný. Je to o to čistší a má to co říct lidem, který už dávno tuhle schopnost nemaj. Myslim, že dneska se hodně obalujeme takovým tím syntetickým štěstím. To ty děti neumí, ty řeknou: Proč je to takhle na hovno? Je dobře, že nám to můžou říct. Ačkoli my z nich tu energii vysajeme, až se z nich potom stanou my.

Kolona: Já jsem třeba měl možnost pracovat s malejma dětma, postiženejma, a to byl pro mě životní zážitek. Byly jiný a jak si jely ještě v jinejch světech než těch dětskejch, tak to pro mě bylo úplně nový. Každý si vytváříme jiný světy a od toho dětskýho pohledu se můžem leccos přiučit.

Smrd: Protože je míň pošahanej. Všema těma zvykama a normama.

Kolona: Taky záleží, co mají za rodiče. Když ti předaj nějaký pošahanej zvyk, tak ho budeš mít.

Nerv: Ani o tom vlastně nevíš.

Vaše písničky se určitě nehrajou v rádiu, takže o vás moc lidí neví. Nevadí vám to?

Kolona: Já bych uved na pravou míru, že to není pravda, protože nás v rádiu hráli. Hráli nás na Rádiu Vrak a na Rádiu 1. Museli tam ale vypípat nějaký slova.

Jo?

Kolona: Jo.

Smrd: Vypíпали nás? To ani nevím.

Kolona: Vypíпали nějaký slova, nevím jaký, asi ty klíčový.

Ale fungujou různý rádia, jako třeba zrovna to Rádio Vrak, což je taková pirátská stanice, která vysílá každé čtvrté od pěti hodin na radiovrak.cz.

Ale v týhle zemi je to malý, stejně tak jako na vesnici když si někdo prdne, a za rohem má zlomenou ruku, tak tady to takhle funguje.

Smrd: Mě osobně mrzí, že nás poslouchají spíš lidi, který poslouchají hardcore a punk, a že je míň těch, který jinak poslouchají hip hop a jsou míň dotčený těma věcmá ohledně nejedení masa a nenakupování...

Kolona: O to zajímavější je pak ta konfrontace, když hrajeme na koncertě, kterej je „víc hiphopovej“, a přijdou tam lidi, který to nikdy neslyšeli. Už se mi to párkrát stalo...

Smrd: O tom právě mluvím, že by to chtělo časťejc. To bylo to povzdychnutí nad tím počtem posluchačů – že bych si toho jednoho člověka (ne nějakým jeho významem ve světě) počítal v hlavě jako fanouška dvakrát.

Kolona: Ale znova bych řek, že největší fanoušci jsme my sami a my o sobě víme a to nám stačí. Díky nám o tom ví kolektivní vědomí. Takže víc to musíme poslouchat my sami, a tím pádem stoupneme v hitparádě.

Co kdyby vám někdo nabídnul velký prachy a k tomu nějaký omezující podmínky?

Kolona: To se nám už jednou stalo. Cukali jsme se, ale pak jsme si to vzali.

Smrd: Ale tam šlo o to, že přišlo strašně moc lidí na koncert a pořadatel nám dal peníze, který byly pro něj. My jsme mohli říct, nech to, dneska máš splávek... ale neudělali jsme to.

Podmínky já si strašně nerad nechávám klást.

Kolona: Když někdo takovej napíše, tak na to ani neodpovím.

Smrd: Já bych odpověděl – a nepřijel.

Nerv: To by to, co děláme, ztratilo tu prapůvodní myšlenku.

Smrd: Ztratili bysme volnost projevu. A ani nevím, proč by to vlastně někdo dělal.

Já vim vlastně na co to přepočítávat: jedno vystoupení a nezahrání těchhle tří písniček by znamenalo nejít tejden do práce, třeba. Ale stejně

vim, že tohle udělá člověk jednou, a pak už mu to není podruhé blbý.

Kterej váš text máte hodně rádi?

Kolona: Já mám rád všechny.

Smrd: Já mám taky rád všechny. Některý třeba nemám rád, ale jinak mám rád všechny. Řek bych, že k věci je písnička Zvony.

ZVONY

(beat: Edosh, text: Pacient, Smrd, Kolona)

Všude slyším, jakou dělám chybu, že tak zewlim tu hru na život, co je na talíři společnosti. Že to takhle nikam nedotáhnu a že s takovou zůstanu na krku těm, kterým na mě záleží. Prej je to tak nastavený. Ale já seru na vaše pravdy – jen málo z vás mi dalo něco, co bych si chtěl nýst dál, ale stejně jsem narvanej k prasknutí.

A že zvony mi to odbily a že sám jsem si odzvonil – říkaj mi pohledy, když padne řeč na moje vzdělání. Prej sem si posral ŽIVOT a že to poznám za pár let, jako bych nevěděl, jak kouká dnešní svět na smrada, co vysral se i na střední. Prej že bez papíru neseženu prostě práci – práci, kterou musíš trpět kvůli jiným papírům – papírům, bez kterých se utopíš v papírovém moři starostí. V moři účtů, složenek a dluhů. A tak nějak tady je jádro mého pudla se základkou. Nějakej papír pro mě totiž nikdy nebyl dostatečnou motivací – to by ale vynahradil ten stálý přísun někdy zájímavějších informací, jen kdyby po mně nechtěli, abych olizoval prdel slepý aroganci s falešnou autoritou. A to oni chtěli – a tak sám sem si vlez na dno papírový prdele, kde všichni sráči jako já jsou jen hovna na vysrání. Ale mně je tu dobře! Zespod mám totiž lepší výhled na panorama dobra a zla. Mimoto před lůzrem se zmetci nestydí ukázat bez masky a ty pak z fleku vidíš, co skrývá jejich samoučelná hra.

Od školy místo hodnot dostaneš jen sprostěj papír. Ujistění pro trh práce, že seš schopnej najít cíl a šanci v tom, co po tobě chtějí, co potřebují, s čím počítají a co už dávno mají. Tvoji účast ve hře zaručenou pouty potřeby utrácet, dluhy splácet a být vzornej plátce daní, účtů za bydlení a buch-buch ví jakýho pojištění. Zkrátka sankce za to, žeš podlehl principům zručnosti umělé hierarchie. A dogma v tobě a v tělech ti blížkých tvoji autentičnost vymazala.

Sem znechucenej, jak monopol poznání diktuje – z toho, jak můj mozek někdo linkuje, podle

obálkový metody o životě rozhoduje, jak všechny znalosti někdo privatizuje. A pomalu mění školy na fabriky a uvádí v praxi ty praktiky, který kdysi dávno někdo vyškrtal z učebnic, aby pak vdechl život do nové totality. A my pořád šlapeme do stejného hovna, který před náma už někdo milionkrát vyšláp – a v přednáškových sálech smrdí zdechlina a hypotékou zaplacený titul života. Protože vzdělání je zboží, který má vysokou hodnotu tržní a než se nadechneš, už tě vedou k bankovnímu pultu a vymění ti mozek za lukrativní půjčku. Co v mládí psa nenaučíš, ve stáří už nenajde, a tak se rozhodli vymýt nám mozky. A udělat z nás lehce ovladatelný trosky, co půjdou si suverénně za svým. Co přes mrtvolu budou kariéru budovat a pulzující společnosti styl určovat, protože s hrdostí přece nejdál dojdeš a bez vzdělání budeš jenom verbež.

A bez tebe nebude vzkvétat kapitalismu květ.

A nebudeš moct tak do záhuby poslat tenhle svět.

Radši než spokojeně přežívat v iluzi šťastného života, chcípnu v mraze před zamčenou halou nádraží. Pochcanej ve špíně, s plísni nenávisti k vám – vrytou ve ksichtě. Jen najít odvahu.

Zvracím, když musím k rozkroku pokroku polzátko se sacím reflexem za prací. Do kolen se vracím kontrakcí lačníku ve zbytku morálky bez citu v krytu oprátky povinnosti. Atrapa života vryta do hlav, jak moje kolika logiky z nenávisti k předtuše budoucnosti v předurčenosti spoluviny v tlaku absurdity moci.

Co je důležitý ve vašich textech?

Kolona: Myslím, že už to bylo řečený hned na začátku, je to takovej mix postojů a pohledů, jako reakce na tenhle svět. Každý z nás píše trochu jinak a taky to máme tak nějak trochu jinak filozoficky hozený, ale přece jenom nás to spojuje. Spojuje nás to sdělení. Ať už je to temnej nihilismus, pozitivní apel, kritika nás samotnejch, osobní výpovědi, lyrický hrátky se slovy či klasická „agitka“, důležitý je ten obsah a to, že se nad tím můžeš v reálném čase zamyslet. Teď a tady.

Stáhni si muziku zadara, přečti si texty, koukni na videa, obrázky či odkazy na další podobný kapely, jako je ta „naše“:

krikzticha.wordpress.com

Od nás..... 2

Nádraží plné cizinců (Michal Klacik)
Nakrátko! (Anna Kolářová)
Myší funus
Kuřátka
Říct něco jejich jazykem (Esík, Filip)
Za lepším (Roman Šváb)

Čítanka..... 12

Zpátky (Martin/Kazimír zin)
Naháč na letadle (Norbert Frýd)
Loredo (Vladimír Majakovskij)
O pivním bohu Bhajrábovi (Roman)
Přirozené lesy (Eduard Průša)

Školka..... 26

Divná džungle (Olivka Hudečková)

Dílna..... 27

Jak zasadit strom (red)

Černo-červená škola..... 30

Odbory (red)
Dluh (red)

Komiks..... 34

Hrošík Buřič a vzdělané prase
(Víta Louda, Michaela Štěchová)

Muzika..... 36

Když nehrajeme v kapele, tak hrajeme v jiný
kapele (Esík, Křikzticha, red)

Foto a ilustrace: Filip, Lukáš Houdek, Olivka Hudečková, Petr Kropka, Křikzticha, Vladimír Majakovskij, Eduard Průša, Roman, Judith Shahnová, Michaela Štěchová

kliceni@csaf.cz

Nápad vydávat anarchistický časopis od dětí byl inspirován stejnojmenným časopisem z let 1906–1908, který vydával jeden ze zakladatelů ČAF (1904), vzdělanec-samouk, švec, angažovaný anarchista, redaktor a vydavatel a expedient anarchistického tisku (Omladina, Práce, Klíčení, Zádruha, Mladý průkopník, Červen) a kalendářů (Kalendář anarchistických socialistů 1914 ad.) Michael Kácha (1874–1940). Kácha úzce spolupracoval s příslušníky revoluční bohémy Fráňou Šrámkem, Františkem Gellnerem, Karlem Tomanem, S. K. Neumannem, Jiřím Mahenem, Rudolfem Těsnohlídkem, Vlastimilem Borkem, Antonínem Boučkem ad., jejichž díla zveřejňoval v knižních edicích přidružených k časopisům. Výjimečnost Káchových vydavatelských aktivit spočívala v tom, že se rozhodl vydávat i dětský anarchistický časopis Klíčení jako přílohu čtrnáctideníku Práce (založeného 1905 jako tiskový orgán ČAF). Připravil tehdy celkem sedm čísel (poslední kvůli finančním potížím a cenzurním represím nevyšlo) a jejich jedinečnost byla kromě kvalitní výtvarné úpravy (Kácha získal ke spolupráci výtvarníky, jako byli V. H. Brunner, Josef Lada, Slavoboj Tusar ad.) v tom, že se tu otiskovaly i příspěvky samotných dětí. Některá čísla byla zabavena cenzorem celá (a znovu za poměrně obtížných podmínek vyráběna a distribuována), v některých jednotlivé příspěvky (také dětských autorů).